

Arbetsmarknadsutsikterna

VÅREN 2018 JÖNKÖPINGS LÄN

Prognos för arbetsmarknaden 2018–2019

ARBETSFÖRMEDLINGEN
SWEDISH PUBLIC EMPLOYMENT SERVICE

Text

Ida Karlsson, Arbetsförmedlingen, Analysavdelningen

Eftertryck tillåten med angivande av källa.

Arbetsförmedlingen 2018-06-13

Innehåll

1	Sammanfattning	4
2	Konjunkturläget i Jönköpings län	6
3	Prognos över sysselsättning och arbetslöshet	8
4	Efterfrågan på arbetskraft	12
5	Näringsgrenar	16
5.1	Jord- och skogsbruk	17
5.2	Industri	18
5.3	Byggverksamhet	20
5.4	Privata tjänster	23
5.5	Offentliga tjänster	28
6	Utbudet av arbetskraft	32
7	Inskrivna arbetslösa på Arbetsförmedlingen	35
7.1	Arbetslöshetens utveckling	35
7.2	Arbetslöshetens sammansättning	36
8	Fördjupningsruta: Var jobbar personer utan gymnasieutbildning?	42
9	Utmaningar på länets arbetsmarknad	44
10	Bilagor	48
10.1	Bilaga 1 Metod och urval	48
10.2	Bilaga 2 Definitioner	49
10.3	Bilaga 3 Arbetslöshetens sammansättning	50

1 Sammanfattning

Det starka konjunkturläget håller i sig

Det positiva omvärldsläget håller i sig under 2018 och 2019. Tillväxten i den globala ekonomin är den bredaste och mest synkroniserade på många år, och såväl den globala produktionen som världshandeln förstärks. Det starka omvärldsläget innebär fortsatt goda utsikter för svensk industri och fortsatta förväntningar om att exporten och investeringar i utökad produktionskapacitet ska vara viktiga drivkrafter för landets tillväxt prognosperioden ut. Dessutom förväntas hushållen fortsätta konsumera i en god takt, i ett läge med hög sysselsättning och låga räntor. Byggkonjunktoren är fortsatt stark, även om bostadsinvesteringarnas bidrag till BNP-tillväxten minskar jämfört med tidigare år. Den offentliga konsumtionen drivs av demografiska förändringar och är fortsatt hög, även om bidraget till tillväxten dämpas av minskad asylinvandring.

Det starka omvärldsläget, i kombination med en fortsatt stark svensk konjunktur, bidrar till ett fortsatt gott konjunkturläge i Jönköpings län under prognosperioden. Efterfrågeförväntningarna bland länets privata arbetsgivare är fortsatt starkare än normalt, om än något dämpade jämfört med höstens mätning.

Stark jobbtillväxt i Jönköpings län

Det starka konjunkturläget tillsammans med mycket expansiva anställningsplaner hos länets arbetsgivare bidrar till att vi bedömer att antalet förvärvsarbetande kommer öka i en god takt under prognosperioden. Totalt väntas 3 800 fler ha ett jobb i Jönköpings län mot slutet av 2019. Majoriteten av dessa kommer att vara utrikes födda.

Procentuellt ökar antalet förvärvsarbetande med 1,3 procent i år och 0,9 procent nästa år. Det är en dämpning i jämförelse med de tre föregående åren. Dämpningen är kopplad till en något lugnare tillväxttakt i ekonomin och en stigande arbetskraftsbrist. Antalet förvärvsarbetande bedöms öka inom såväl privata och offentliga tjänster som inom bygg och industri. Endast för en delsektor inom privata tjänster, handeln, bedöms antalet förvärvsarbetande förbli oförändrat. Inom jord- och skog bedöms antalet förvärvsarbetande fortsätta minska under prognosperioden.

Stark arbetsmarknad pressar ner arbetslösheten

En stark arbetsmarknad och en stark utveckling av extratjänsterna, samt ett fortsatt lågt inflöde av nya arbetssökande, bidrar till att arbetslösheten fortsätter minska i god takt. Antalet inskrivna minskar med 500 personer i år och med 300 nästa år. Det innebär att 10 400 är inskrivna som arbetslösa fjärde kvartalet 2018, och 10 100 fjärde kvartalet 2019. Det motsvarar en arbetslöshetsnivå på 5,9 procent 2018 respektive 5,7 procent 2019, vilket kan jämföras med 6,3 procent fjärde kvartalet 2017.

Många har fått jobb de senaste åren tack vare en stark arbetsmarknad. Samtidigt har det goda konjunkturläget inte kommit alla till del. Runt 80 procent av de inskrivna arbetslösa i länet tillhör någon av de kategorier av sökande som Arbetsförmedlingen identifierat har en utsatt ställning på arbetsmarknaden. Fler inskrivna har långa tider

utan arbete och arbetslösheten är hög för korttidsutbildade och utrikes födda. Särskilt svår är situation för utomeuropeiskt födda, framförallt utomeuropeiskt födda kvinnor, med kort utbildningsbakgrund. Samtidigt hämmas jobbtillväxten av att arbetsgivarna får det allt svårare att hitta den kompetens de söker.

Tre utmaningar på länets arbetsmarknad 2018-2019

Att förbättra arbetsgivarnas rekryteringsmöjligheter är en knäckfråga. Obalansen mellan utbud och efterfrågan är en utmaning såväl för länets framtida kompetensförsörjning och ekonomiska tillväxt, som för de enskilda individer som befinner sig i eller riskerar att fastna i långa tider utan arbete. För att förbättra rekryteringsmöjligheterna krävs en effektiv närings-, arbetsmarknads- och utbildningspolitik, kraftfulla insatser för att motivera och vägleda till studier, samt ett aktivt utvecklingsarbete från arbetsgivarnas sida, med utformning av tjänster och organisation, arbetsmiljö och arbetsvillkor.

Bristen på utbildad arbetskraft har ökat snabbt de senaste åren. Arbetsgivare efterfrågar generellt personer med minst slutförd gymnasial utbildning. Bland de inskrivna arbetslösa på Arbetsförmedlingen är istället en stor andel, 42 procent, högst förgymnasialt utbildade. Att i högre grad vägleda och motivera till utbildning är därför av stor vikt för länets framtida kompetensförsörjning.

Utrikes föddas etablering på arbetsmarknaden blir direkt avgörande för länets jobbtillväxt under prognosperioden. I en tid när det i princip råder full sysselsättning bland inrikes födda, utgör utrikes födda den stora potentialen för arbetsmarknaden. Arbetslösheten bland utrikes födda är betydligt högre, vilket innebär att det är i den här gruppen den lediga arbetskraften finns. Därtill har inrikes födda redan ett mycket högt arbetskraftsdeltagande. Möjligheterna är små för ett väsentligt tillskott till arbetskraften och sysselsättningen från dem som idag inte står till arbetsmarknadens förfogande. Bland utrikes födda däremot, och bland utrikes födda kvinnor i synnerhet, är arbetskraftsdeltagandet betydligt lägre. Här finns alltså större möjligheter för ett ökat tillskott till arbetskraften och sysselsättningen i länet. Dessutom minskar den inrikes födda befolkningen i arbetsför ålder, samtidigt som den utrikes födda ökar.

Ett fortsatt aktivt arbete med att motverka långa tider utan arbete blir också en viktig utmaning framöver. Åtta av tio inskrivna har en utsatt ställning på arbetsmarknaden och löper större risk att fastna i långa tider utan arbete. Vikten av utrikes föddas, och i synnerhet utomeuropeiskt föddas, etablering på arbetsmarknaden understryks återigen, liksom ett fortsatt aktivt arbete för att förhindra långtidsarbetslöshet för korttidsutbildade, funktionshindrade med nedsatt arbetsförmåga, och för länets unga och äldre.

2 Konjunkturläget i Jönköpings län

Det positiva omvärldsläget väntas hålla i sig under återstoden av 2018 och under 2019. Tillväxten i den globala ekonomin är den bredaste och mest synkroniserade på många år, och internationella prognosmakare fortsätter att succesivt skruva upp sina tillväxtprognoser för 2018 och 2019. Optimismen är utbredd hos företagen, och den globala produktionen såväl som världshandeln har förstärkts. Samtidigt blir tecknen på kapacitetsbegränsningar hos företagen allt tydligare, vilket leder till att investeringar väntas bli en allt viktigare tillväxtmotor framöver. Sammantaget är omvärldskonjunkturen starkare än på mycket länge. Det innebär goda utsikter för svensk export och en förlängning av den goda konjunktur som rått de senaste åren.

Högkonjunktur i svensk ekonomi

Svensk ekonomi har sedan några år tillbaka varit mycket stark och en fortsatt positiv utveckling är att vänta. Tillväxten bedöms vara god under såväl 2018 som 2019. I takt med att konjunkturen mognar förväntas dock tillväxttakten avta i jämförelse med de föregående åren.

Det goda konjunkturläget i omvärlden innebär goda utsikter för svensk industri och förväntningar om att exporten ska vara en viktig drivkraft för tillväxten prognosperioden ut. Även den privata konsumtionen väntas bidra. Den höga sysselsättningen och de låga räntorna bidrar till en stark ekonomi i hushållen, vilket i sin tur ger förutsättningar för en fortsatt god konsumtion.

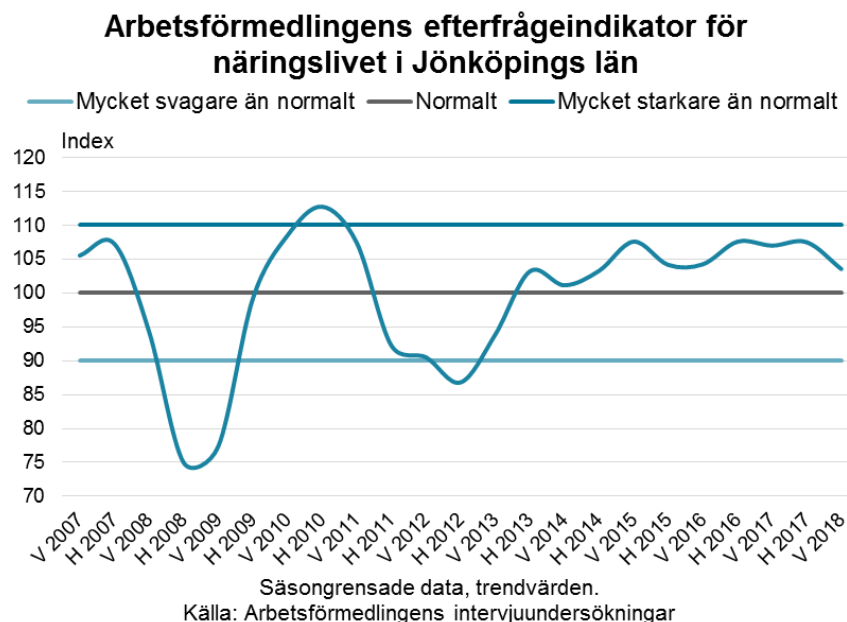
Bostadsinvesteringarna har drivit på tillväxten under tidigare delen av den här konjunkturcykeln, men väntas nu minska sitt bidrag till BNP-tillväxten. Istället blir industrins investeringar en viktig drivkraft, då den starka globala efterfrågan såväl som ett högt kapacitetsutnyttjande bör öka investeringsviljan. Parallellt fortsätter den demografiska utvecklingen öka behoven av investeringar hos de offentliga huvudmännens verksamheter.

Även den offentliga konsumtionens bidrag till BNP-tillväxten bedöms minska i jämförelse med de senaste åren. Tillväxten i den offentliga konsumtionen ökade kraftigt i början av konjunkturcykeln i samband med det höga flyktingmottagandet. Nu när asylansökningarna fallit till en bråkdel av vad de var under rekordhösten 2015, bedöms bidraget till BNP-tillväxten bli betydligt mindre.

Dämpat men optimistiskt efterfrågeläge i Jönköpings län

Det starka omvärldsläget, i kombination med en fortsatt stark svensk konjunktur, bidrar till ett fortsatt gott konjunkturläge i Jönköpings län under prognosperioden. Efterfrågeförväntningarna har legat över det normala ända sen 2013 och i denna undersökning är förväntningsläget fortsatt starkare än normalt. Däremot har det dämpats i jämförelse med de senaste tre intervjuomgångarna. Arbetsförmedlingens efterfrågeindikator för näringslivet ligger nu på 104, att jämföra med höstens 108. Såväl industrin och byggbranschen som den privata tjänstenäringen bidrar till nedgången.

Resultaten av vårens intervjuundersökning visar att efterfrågan har utvecklats positivt i Jönköpings län det *senaste halvåret*. Inom industri, bygg, jord- och skogsbruk samt privat tjänstesektor är nettotalet högre än normalt för andelen företag som uppger att efterfrågan ökat de senaste sex månaderna. Inom privat tjänstesektor är det endast i delsektorerna handel samt finansiell verksamhet och företagstjänster som nettotalet ligger under det historiska genomsnittet.

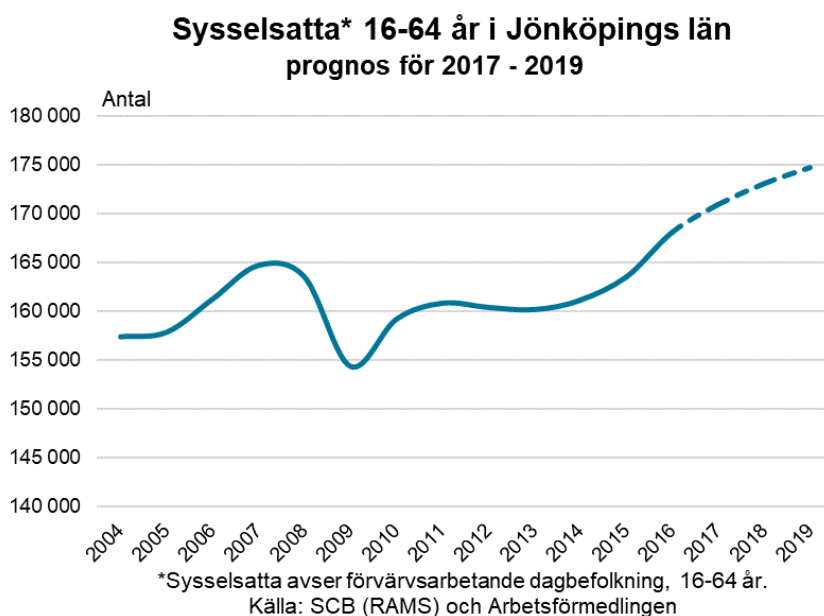

Efterfrågeförväntningarna inför de *kommande sex månaderna* är positiva. Starkast är de i byggbranschen där de fortsätter att ligga långt över det historiska genomsnittet, även om en viss dämpning har skett sedan höstens mätning. Inom industrin och den privata tjänstesektorn ligger förväntningarna över det normala, men har dämpats tydligt sen i höstas. Inom den privata tjänstesektorn är delsektorerna handel samt finansiell verksamhet och företagstjänster lite mer dämpade; nettotalen för andelen företag som tror på en ökad efterfrågan ligger under det historiska genomsnittet.

3 Prognos över sysselsättning och arbetslöshet

Stark jobbtillväxt i Jönköpings län

Sedan föregående prognos har omvärldsläget och den svenska ekonomin stärkts. Vårens undersökning visar dessutom mycket expansiva anställningsplaner bland länets arbetsgivare. Därför har Arbetsförmedlingen reviderat upp sysselsättningsprognosen för 2018. Vår bedömning är nu att antalet förvärvsarbetande i Jönköpings län kommer öka med starka 2 200 till slutet av 2018. Under 2019 bedöms tillväxttakten avta men ändå vara fortsatt god, och antalet sysselsatta öka med 1 600 personer. Procentuellt innebär det en ökning med 1,3 procent 2018 och 0,9 procent 2019. Att tillväxttakten bedöms bli lägre under 2019 är främst kopplat till en något lugnare tillväxttakt i ekonomin, men också till den ökande bristen på arbetskraft som hämmar sysselsättningsstillväxten under prognosperioden.

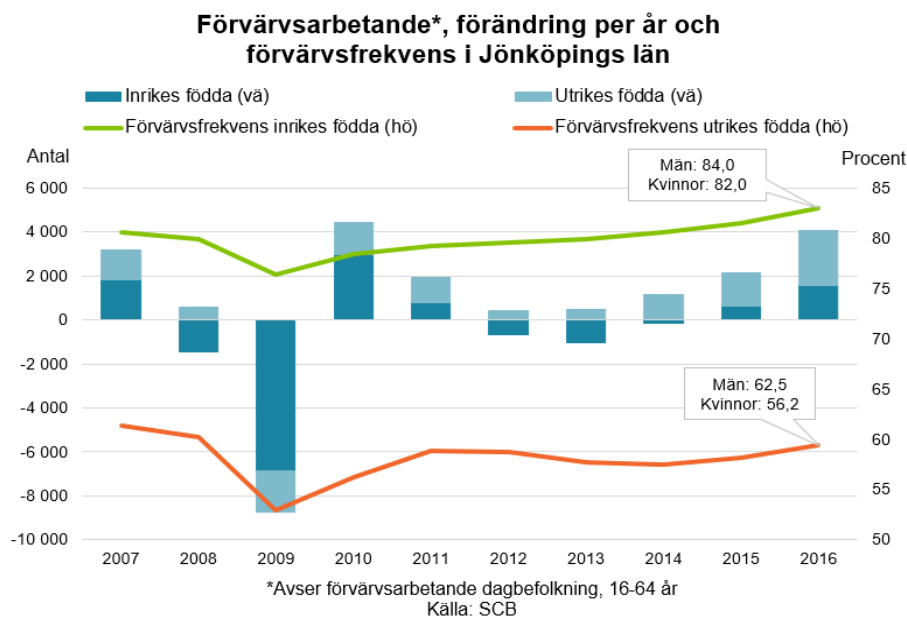

De senaste årens starka konjunkturläge har gjort att antalet förvärvsarbetande i Jönköpings län har ökat i en snabb takt. En stark befolkningsökning, hög privat och offentlig konsumtion, förbättrade omvärldsutsikter samt ett kraftigt ökat bostadsbyggande har drivit utvecklingen. Alla tecken tyder på att 2018 och 2019 kommer förlöpa i samma positiva anda. Några av de faktorer som tillsammans bidrar till jobbtillväxten är ett starkt omvärldsläge, en fortsatt god svensk konjunktur med köpstarka hushåll samt en demografisk utveckling som ökar behoven av offentliga tjänster.

Vi bedömer att antalet förvärvsarbetande blir fler inom såväl privata och offentliga tjänster som inom bygg och industri. Endast för en delsektor inom privata tjänster; handeln, bedöms antalet förvärvsarbetande förbli oförändrat. Inom jord- och skogsbruk bedöms antalet förvärvsarbetande fortsätta minska.

Sysselsättningstillväxten drivs av utrikes födda

Sysselsättningstillväxten kommer drivas av utrikes födda i Jönköpings län under 2018-2019. Större delen av de jobb som tillkommit i länet de senaste åren har gått till utrikes födda. Under 2012-2014 drevs sysselsättningsökningen helt av att utrikes födda fick jobb, och 2015-2016 gick närmare två av tre nya jobb till utrikes födda. Vi förväntar oss en liknande utveckling prognosperioden ut, då större delen av sysselsättningstillväxten bedöms komma från utrikes födda.

Att majoriteten av de nya jobben väntas gå till utrikes födda beror dels på att den inrikes födda befolkningen i arbetsför ålder minskar, dels på att arbetskraftsdeltagandet och förvärvsfrekvensen bland inrikes födda redan ligger på mycket höga nivåer och har små förutsättningar att öka mer. Det lediga arbetskraftsutbudet bland inrikes födda är så lågt att det är relevant att prata om full sysselsättning för gruppen.

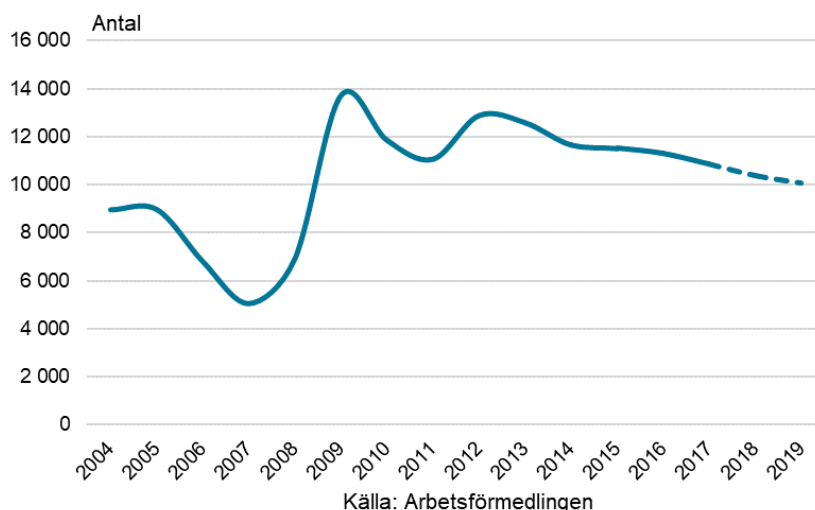
Bland utrikes födda ökar däremot befolkningen i arbetsför ålder snabbt och bidrar därför med större delen av arbetskraftstillskottet under prognosperioden. Utöver detta är såväl arbetskraftsdeltagandet som förvärvsfrekvensen lägre än för inrikes födda, vilket innebär större möjligheter att bidra till en ökad arbetskraft och sysselsättning under det kommande året. Allra lägst är arbetskraftsdeltagandet bland utrikes födda kvinnor, varför de största möjligheterna för ett ökat tillskott till arbetskraften och en ökad sysselsättning finns i denna grupp.

Stark arbetsmarknad pressar ner arbetslösheten

Bilden av länets arbetsmarknad har stärkts sedan föregående prognos. Det goda konjunkturläget, i kombination med en stark utveckling av extratjänsterna¹ och ett fortsatt lågt inflöde av nya arbetssökande, gör att arbetslösheten minskar i snabb takt. Därför har Arbetsförmedlingen skruvat ner arbetslöshetsprognosen för 2018 ytterligare, och bedömer att antalet inskrivna arbetslösa minskar med 500 personer fram till fjärde kvartalet. Under 2019 bedöms arbetslösheten sjunka med ytterligare 300 personer.

Det innebär att antalet inskrivna arbetslösa blir 10 400 fjärde kvartalet 2018, och 10 100 fjärde kvartalet 2019. Som andel av den registerbaserade arbetskraften landar arbetslösheten på 5,9 procent fjärde kvartalet 2018 och 5,7 procent 2019. Det kan jämföras med 6,3 procent fjärde kvartalet 2017.

Inskrivna arbetslösa 16-64 år i Jönköpings län
prognos för kv4 2018 och kv4 2019

Arbetslösheten i Jönköpings län har minskat de senaste fem åren. Under delar av 2017 bröts trenden; arbetslösheten steg då fler skrev in sig som nya arbetssökande inom etableringen. Sedan dess har inflödet till etableringen minskat och arbetslösheten minskar återigen i en snabb takt.

Stora regionala skillnader

Som kartorna nedan visar varierar utvecklingen av sysselsättning och arbetslöshet mycket mellan olika delar av landet under prognosperioden. Ungefär 70 procent av de nya jobb som tillkommer bedöms skapas i de tre storstadslänen Stockholm, Skåne och

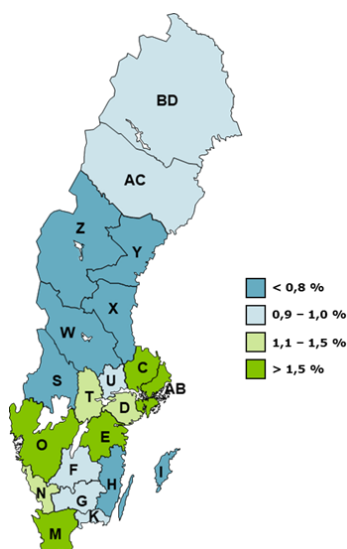
¹ Särskilt anställningsstöd i form av extratjänst lämnas till arbetsgivare som bedriver verksamhet inom vissa delar av välfärden samt kommunala och statliga myndigheter som inte bedriver näringsverksamhet, i syfte att stimulera anställningar av personer som har svårigheter att få ett arbete utan anställningsstöd. Från och med 1 juli 2017 kan extratjänst även beviljas till kulturell verksamhet och verksamhet för att bevara kulturarvet, ideella idrottsföreningar, trossamfund samt ideella föreningar som främjar social hjälpverksamhet eller omsorg om barn och ungdom. Extratjänst kan beviljas för en person som deltagit i jobb- och utvecklingsgarantin en längre tid, minst 450 dagar (motsvarande 90 veckor) samt vissa nyanlända.

Västra Götaland. Resterande 30 procent av jobbtillväxten fördelar sig mellan de övriga länen.

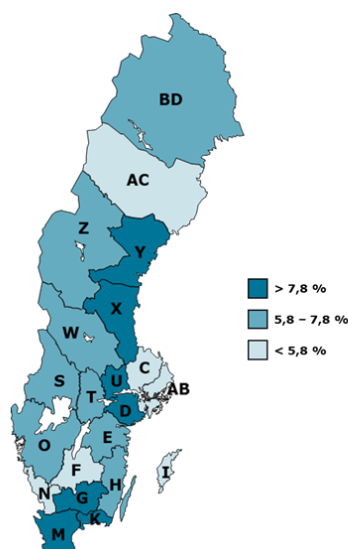
Bortsett från storstadslänen förväntas sysselsättningstillväxten vara särskilt stark Uppsala och Östergötlands län. I Jönköpings län väntas den öka med 0,9 procent mellan fjärde kvartalet 2018 och 2019. Tillväxten är därmed något lägre än i vissa av grannlänen, men stark i förhållande till många andra län.

Arbetslöshetsnivåerna skiljer sig normalt sett mycket åt mellan länen och så kommer att vara fallet även framöver. Jönköpings län har en förhållandevis låg arbetslöshet och tillhör de län som har en lägre arbetslöshetsnivå än riket. Vår bedömning är att arbetslösheten i Jönköpings län kommer ligga på 5,7 procent vid utgången av 2019. Jönköping kommer därmed även fortsättningsvis ha lägre arbetslöshet än riket och de övriga smålandslänen Kalmar och Kronoberg.

Förväntad procentuell sysselsättningsförändring (16-64 år) mellan kvartal 4 2018 och kvartal 4 2019

Inskrivna arbetslösa 16-64 år som andel av registerbaserad arbetskraft, prognos kvartal 4 2019

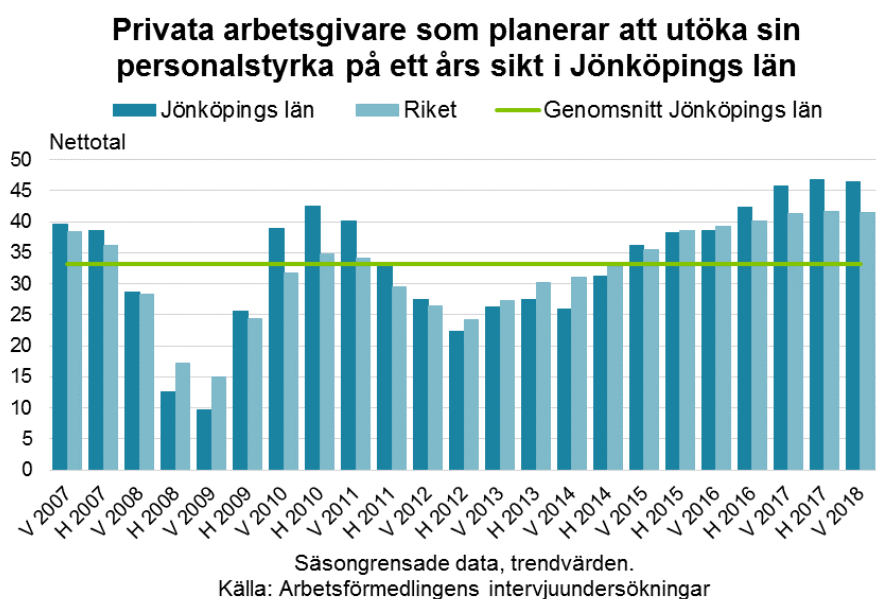
AB	Stockholm	I	Gotland	U	Västmanland
C	Uppsala	K	Blekinge	W	Dalarna
D	Södermanland	M	Skåne	X	Gävleborg
E	Östergötland	N	Halland	Y	Västernorrland
F	Jönköping	O	Västra Götaland	Z	Jämtland
G	Kronoberg	S	Värmland	AC	Västerbotten
H	Kalmar	T	Örebro	BD	Norrbottn

4 Efterfrågan på arbetskraft

Efterfrågan på arbetskraft är fortsatt hög i Jönköpings län och antalet lediga jobb är högre än på mycket länge. Företagens anställningsplaner ligger på de näst högsta nivåerna på tio år. Samtidigt är även den upplevda arbetskraftsbristen hög. I vårens mätningar är den rekordhög både bland privata och offentliga arbetsgivare. Rekryteringssvårigheterna är nu så påtagliga att de hämmar sysselsättningstillväxten i länet. Bland offentliga arbetsgivare blir det allt vanligare att man anpassar kraven för att kunna rekrytera alls. Även privata arbetsgivare sänker kraven på utbildning och erfarenhet, men inte i samma utsträckning. Det är istället vanligare att man inte rekryterar alls.

Expansiva anställningsplaner hos länets privata arbetsgivare

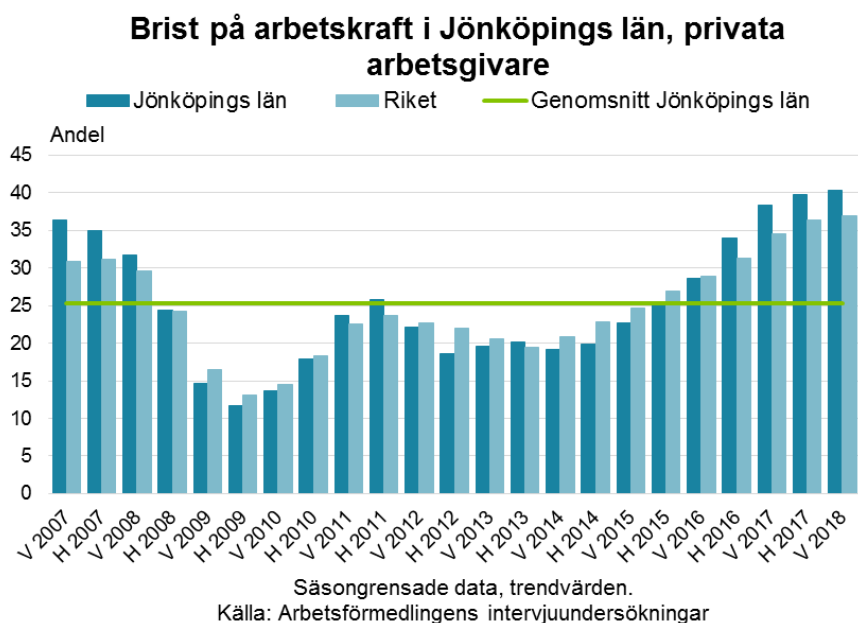
Vårens intervjuundersökning visar att arbetsgivarna i Jönköpings län har mycket expansiva anställningsplaner inför det kommande året. Nettotalet för andelen företag som planerar att utöka sin personalstyrka på ett års sikt ligger långt över det historiska genomsnittet. Anställningsplanerna har bara dämpats marginellt från höstens rekordnivåer. Därtill är anställningsplanerna fortsatt märkbart högre än i riket. Historiskt sett är det en vanlig utveckling under konjunkturtoppar och visar på länets konjunkturkänslighet.

Anställningsplanerna inom industri, bygg och den privata tjänstesektorn är expansiva och ligger över det historiska genomsnittet. Allra starkast är anställningsplanerna inom bygg och i två delsektorer inom privata tjänster; transport och information samt kommunikation, där den snabbt växande IT-branschen ingår. Inom handeln är företagen lite mer försiktiga och anställningsplanerna ligger endast marginellt över genomsnittet för branschen. Inom jord- och skogsbruk är det färre företag än normalt som planerar att utöka sin personalstyrka på ett års sikt.

Rekryteringssvårigheterna tilltar inom privat sektor

Andelen privata arbetsgivare i länet som upplevt rekryteringssvårigheter har ökat succesivt de senaste åren, och i vårens mätning är den rekordhöga 40 procent. Det är en större andel än i riket och en av de högsta andelarna för ett enskilt län i vårens undersökning. En förklaring till detta är att det lediga arbetskraftsutbudet är lågt. Vid en hög efterfrågan på arbetskraft upplever arbetsgivarna en större brist. Ytterligare en förklaring är att Jönköpings län är konjunkturkänsligt, och efterfrågan på arbetskraft har varit mycket hög under konjunkturtoppar. Det avspeglas tydligt även i arbetskraftsbristen, som under konjunkturtopparna det senaste decenniet varit märkbart högre än rikets.

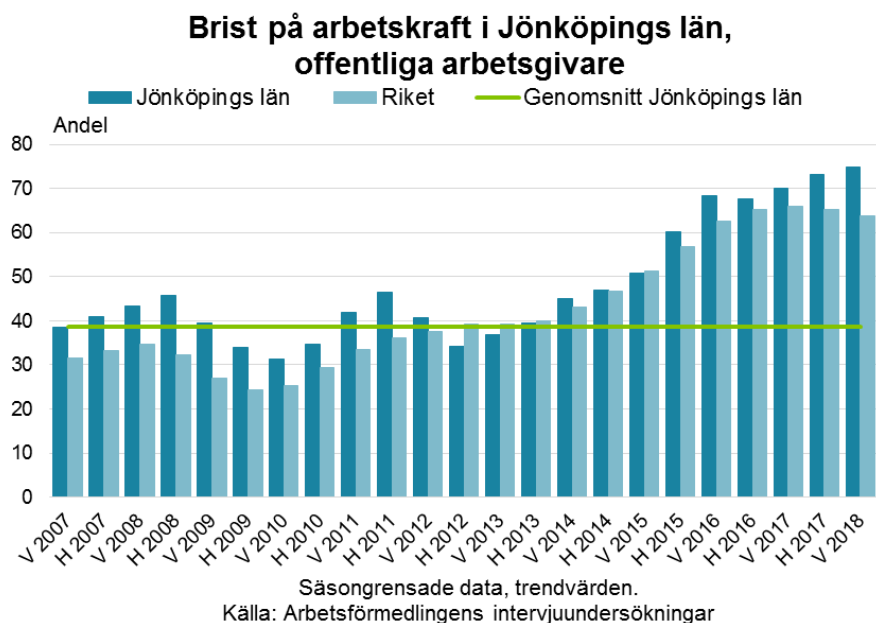
De branscher där störst andel företag angett brist på arbetskraft är hotell- och restaurang, transport samt information och kommunikation. Även inom länets största bransch, industrin, har arbetskraftsbristen tilltagit succesivt och i vårens undersökning uppgav dryga 42 procent att de haft svårigheter att rekrytera de senaste sex månaderna. Det är den högsta uppmätta bristen för industrin sedan finanskrisen.

Svårigheterna att rekrytera varierar både mellan olika näringsgrenar och beroende på vilka yrkesgrupper arbetsgivarna efterfrågar. Inom de branscher där rekryterings-svårigheterna är som störst är det exempelvis stor brist på kockar, buss- och lastbilsförare och olika typer av IT-personal. Det är inte lika svårt att rekrytera exempelvis lager- och terminalpersonal, köks och restaurangbiträden eller marknads-assistenter. Inom länets industri är det svårare att hitta ingenjörer, maskinställare och svetsare än exempelvis montörer och handpaketerare.

Generellt sett är det svårare att rekrytera personal till yrken som kräver en eftergymnasial utbildning eller en gymnasial yrkesutbildning och/eller yrkes-erfarenhet. Det är inte lika svårt att rekrytera till yrken där kraven på utbildning och tidigare erfarenhet inte är lika höga.

Ansträngt rekryteringsläge i offentlig sektor

I offentlig sektor är bristen på arbetskraft påtaglig och rekryteringsläget mer ansträngt än någonsin tidigare. Vårens prognosintervjuer visar att bristen inom det offentliga uppgår till 75 procent. Det innebär att tre av fyra offentliga arbetsgivare har upplevt brist vid rekryteringar de senaste sex månaderna; ett bristtal långt över det historiska genomsnittet. Bristen är utbredd inom flertalet yrkesgrupper. Allra störst är bristen på eftergymnasialt utbildad personal, såsom läkare, lärare och specialistsjuksköterskor men också gymnasialt yrkesutbildad arbetskraft, som undersköterskor, är svår att rekrytera.

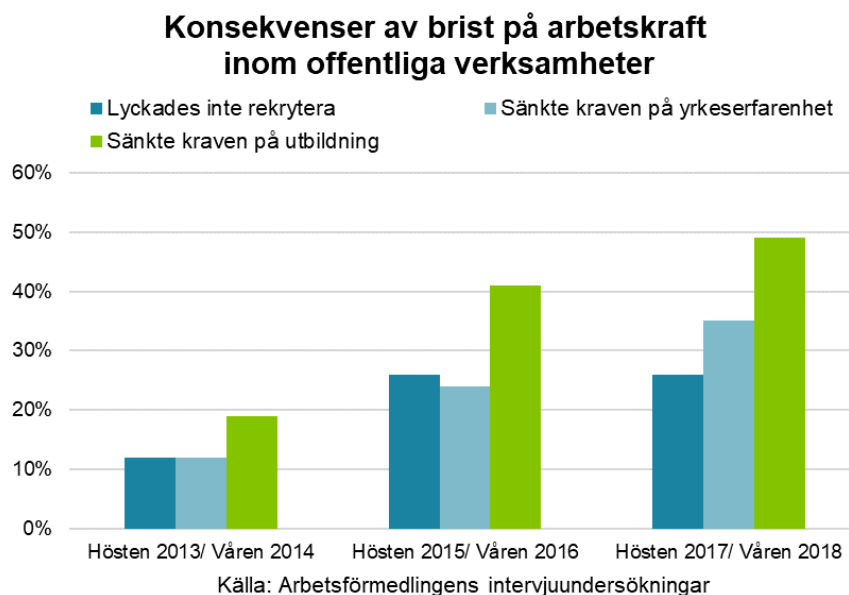

Inom regionen har arbetskraftsbristen legat på en konstant hög nivå under många år medan den inom kommunal verksamhet har tilltagit snabbt de senaste åren. Därmed är det kommunerna som ligger bakom de senaste årens ökning av de totala bristtalen i offentlig tjänstesektor. Våren 2012 uppgav 33 procent av de kommunala arbetsgivarna att de upplevt brist på arbetskraft; i vårens undersökning är motsvarande siffra drygt 80 procent. Bristen har stigit snabbt inom såväl utbildningsväsendet som inom vård och omsorg.

Bristens konsekvenser allt mer tydliga

Arbetskraftsbrist är bekymmersamt och får konsekvenser både för själva rekryteringsprocesserna och för den dagliga verksamheten på arbetsplatserna. Bland offentliga arbetsgivare är de vanligaste konsekvenserna för den dagliga verksamheten att befintlig personal får arbeta mer och att kvalitén i servicen försämras. De vanligaste konsekvenserna för rekryteringsprocessen är att det tar längre tid än normalt och att man tvingas sänka kraven på utbildning och erfarenhet. Ytterligare en tämligen vanlig konsekvens är att offentliga arbetsgivare inte lyckas rekrytera alls till utlysta tjänster. Samtliga konsekvenser har blivit vanligare ju mer påtagliga rekryteringssvårigheterna blivit.

Bland offentliga arbetsgivare är det tydligt att man har anpassat sina krav allt eftersom bristproblematiken tilltagit. För fem år sedan var det 19 respektive 12 procent av de offentliga arbetsgivarna som haft rekryteringssvårigheter som uppgav att man sänkt kraven på utbildning eller yrkeserfarenhet för att kunna rekrytera. Idag uppger 49 procent att man sänker kraven på utbildning, och 35 procent att man sänkt kraven på yrkeserfarenhet. I de fall där det är svårt att sänka kraven på utbildning, som när det gäller legitimationsyrken, börjar verksamheterna försöka renodla arbetsuppgifterna genom att låta andra kompetenser hantera vissa delar av arbetet. Det blir också allt vanligare att rekrytera andra yrkesgrupper och kompetenser för att avlasta personalen.

Även bland privata arbetsgivare är den vanligaste konsekvensen för den dagliga verksamheten att befintlig personal får arbeta mer. Det har blivit vanligare ju mer arbetskraftsbristen tilltagit. Det händer också att företagen tvingas tacka nej till ordrar. För själva rekryteringsprocessen är de vanligaste konsekvenserna att det tar längre tid än normalt att hitta en person att anställa, eller att man inte lyckas rekrytera alls.

Inom privat sektor visar inte våra undersökningar att arbetsgivarna anpassar kraven i samma utsträckning. Andelen företag som anger att man sänker kraven på utbildning och erfarenhet på grund av rekryteringssvårigheterna har ökat de senaste fem åren – men inte lika mycket som bland de offentliga arbetsgivarna. Inom privat sektor är det däremot lite vanligare att företagen inte rekryterar alls.

5 Näringsgrenar

Näringsgrensstrukturen i Jönköpings län kan bäst beskrivas som industritung. Industrin är länets största näringsgren och sysselsätter drygt 40 000 personer. Inget annat län i Sverige har högre andel förvärvsarbetande inom industrin. Länet karaktäriseras också av att många jobbar inom transportbranschen (8 800) där länet också har Sveriges högsta andel förvärvsarbetande. Samtidigt är det relativt få som jobbar inom byggverksamhet, finansiell verksamhet och företagstjänster samt personliga och kulturella tjänster i jämförelse med andra län. I dessa branscher har Jönköpings län minst andel jobb av alla län i Sverige. Länet har också en liten andel förvärvsarbetande inom hotell- och restaurangverksamhet.

Jönköpings län är ett heterogent län i det avseendet att det innehåller såväl en större stad som mindre orter och landsbygd. Detta innebär stora variationer i näringsgrensstrukturen i länets kommuner. En mer detaljerad beskrivning av variationerna inom länet finns under respektive branschavsnitt.

**Förvärvsarbetande dagbefolkning 16-64 år efter
näringsgren och kön i Jönköpings län 2016**

Vårens prognosundersökning ger en fortsatt positiv bild av konjunkturläget. Företagens efterfrågeförväntningar inför de kommande sex månaderna är fortsatt starkare än normalt, även om en viss dämpning skett sen höstens mätningar. Att företagen har positiva förväntningar på efterfrågan, att de har expansiva anställningsplaner och att befolkningen fortsätter växa, bidrar till vår bedömning att antalet förvärvsarbetande i länet fortsätter öka under prognosperioden. Jobben bedöms bli fler inom industri, byggverksamhet och offentlig och privat tjänstesektor. Endast inom en delsektor av privata tjänster, handeln, bedöms antalet förvärvsarbetande förbli oförändrat under prognosperioden. Inom jord- och skog bedöms antalet förvärvsarbetande fortsätta minska.

5.1 Jord- och skogsbruk

Antalet förvärvsarbetande 16-64 år som har sin huvudsakliga sysselsättning inom jord- och skogsbruk i Jönköpings län uppgår till drygt 2 800 personer, och motsvarar 1,7 procent av de förvärvsarbetande i länet. Det är en högre andel än i riket, där 1,3 procent arbetar inom dessa näringar. Inom länet finns dock en stor spridning mellan kommunerna; från 6,9 procent av arbetstillfällena i Aneby, till under 1 procent i Jönköping och Gnosjö. Branschen är klassiskt mansdominerad och drygt 80 procent av de förvärvsarbetande i åldern 16-64 år är män.

Ljusare tider för jord- och skogsbruksföretagen

Stämningläget bland länets jord- och skogsbruksföretag är förhållandevis gott. I vårens intervjuundersökning anger en större andel företag än vanligt att efterfrågan ökat de *senaste sex månaderna* och tillförsikten är god även inför *det kommande året*, då efterfrågeförväntningarna fortsatt är högre än normalt.

Utvecklingen i branschen påverkas starkt av förändringar av världsmarknadspriset på de råvaror som produceras. Lönsamheten inom jordbruket har varit svag under många år, vilket gjort det svårt för vissa företag att hålla sig kvar i branschen. Det senaste året har dock lönsamheten förbättrats och företagen är mer optimistiska om framtiden.² Utvecklingen ser positiv ut även för skogsbruksföretagen. Virkespriserna har ökat det senaste året och den globala efterfrågan på produkter från svensk skogsindustri är hög.³

Branschen fortsätter att minska

I vårens undersökning anger de tillfrågade företagen att antalet anställda har ökat *det senaste året*. Även inför *det kommande året* planerar företagen en viss ökning av antalet anställda. Urvalet i vår undersökning är dock begränsad för denna del av arbetsmarknaden. Dessutom ingår inte företag med färre än fem anställda, vilket är vanligt inom jord- och skogsbruket. Det går därför inte tolka resultaten rakt av, utan en helhetsbedömning måste göras av såväl svaren från de tillfrågade företagen som av utvecklingen för de mindre företagen.

Antalet sysselsatta inom jord och skog har minskat under flera årtionden. Bara sedan 2010 har antalet sysselsatta minskat med 14 procent, eller nästan 500 personer. En hög medelålder bland de yrkesverksamma, periodvis svag lönsamhet och höga trösklar in på arbetsmarknaden är delförklaringar till den svaga sysselsättningsutvecklingen. Trots den förbättrade lönsamheten i branschen är vår bedömning att antalet förvärvsarbetande kommer fortsätta minska under prognosperioden. Medelåldern bland de yrkeserfarna är fortsatt hög och branschen har svårt att attrahera unga.

Även om det är vanligt med enmansföretag och att antalet förvärvsarbetande minskar, kan det vara svårt att rekrytera vissa kompetenser inom jord- och skog för de företag som vill anställa. I jämförelse med andra branscher är dock andelen företag som upplevt svårigheter att rekrytera de senast sex månaderna förhållandevis liten.

² Lantbrukarbarometern 2018, LRF Konsult/ Swedbank och Sparbankerna

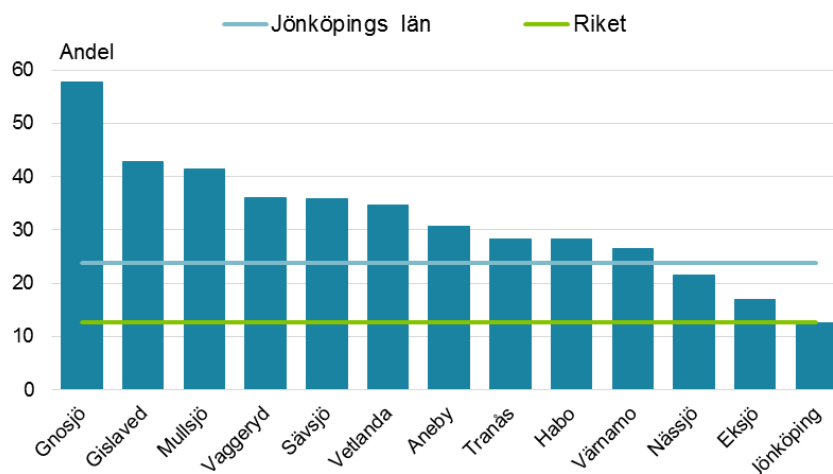
³ Så går det för skogsindustrin, Skogsindustrierna, mars 2018

5.2 Industri

Jönköping är ett industrilän där närmare var fjärde sysselsatt arbetar i ett industri-företag. Det är den högsta andelen för ett enskilt län i Sverige. För riket som helhet uppgår andelen förvärvsarbetande till knappt 13 procent. Tillsammans med de övriga Smålandslänen och Blekinge utgör Jönköpings län en del av ett industrikluster. I Blekinge, Kalmar och Kronobergs län är andelen industrisysselsatta också väsentligt högre än i riket som helhet. I dessa tre län återfinns knappt vart femte arbetstillfälle inom industrin. Branschen är mansdominerad då 74 procent av de förvärvsarbetande i Jönköpings län är män.

12 av 13 kommuner i länet har högre andel förvärvsarbetande inom industri än riket som helhet. Sex kommuner, Gnosjö, Gislaved, Mullsjö, Vaggeryd, Sävsjö och Vetlanda, återfinns bland de 30 kommuner i Sverige med högst industrisysselsättning. Samtidigt är de lokala variationerna stora, som diagrammet nedan visar. I länet finns Gnosjö, som har högst andel förvärvsarbetande inom industrin (58 procent), medan Jönköpings kommun har strax under 13 procent, i nivå med andra städer av Jönköpings storlek och riket som helhet.

Andel förvärvsarbetande* inom industrin per kommun i Jönköpings län 2016

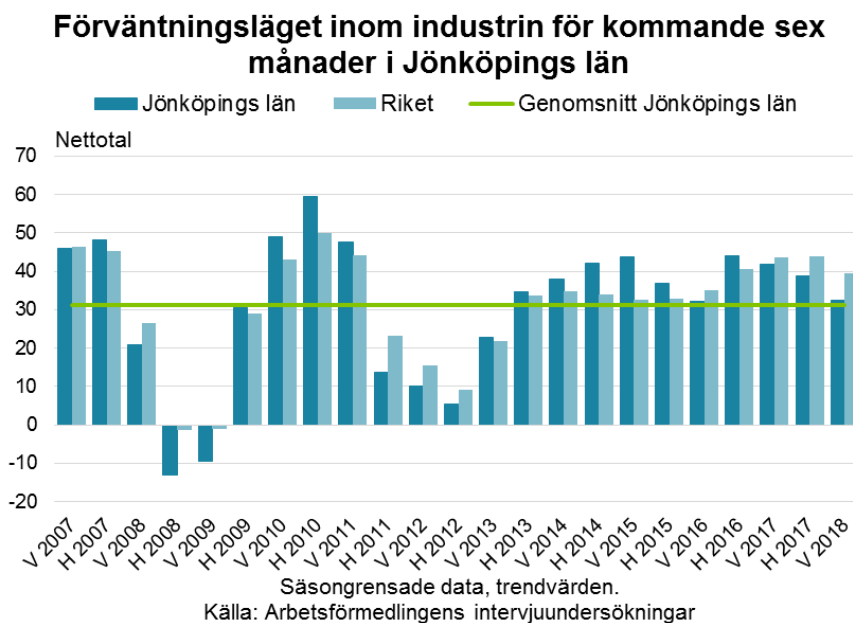
*Avser förvärvsarbetande dagbefolkning, 16-64 år.
Källa: SCB (RAMS)

De delbranscher inom industrin som sysselsätter flest personer i länet är tillverkning av metallvaror och maskiner, motorfordon och andra transportmedel. Metallindustrin sysselsätter drygt 9 000 personer och maskinindustrin över 7 000 personer. Länet har även förhållandevis många sysselsatta inom trävaruindustrin, drygt 4 500 personer. Utmärkande är också att länet har en stor andel sysselsatta inom tillverkning av gummi- och plastvaror; över 3 500 personer.

Fortsatt optimism bland länets industriföretag

Under hösten 2016 började världsekonomin äntligen visa tecken på en synkroniserad uppgång efter en lång period av låg tillväxt och vikande världshandel i spåren av finanskrisen. Det industritunga Jönköpings län fick tidig del av konjunkturuppgången och efterfrågeförväntningarna stärktes rejält. Sedan dess har den ljusa bilden av

omvärldsekonomin förstärkts och världshandeln ökat, vilket i kombination med en fortsatt god svensk konjunktur haft positiva effekter för industrin i Jönköpings län. I vårens undersökning låg nettotalet för andelen företag som sett en ökad efterfrågan de *senaste sex månaderna* långt över det historiska genomsnittet.

Den positiva utvecklingen för omvärldsekonomin och den starka konjunkturen i Sverige bedöms hålla i sig prognosperioden ut. Detta innebär att det även fortsättningsvis kommer gå bra för industrin i Jönköpings län. Efterfrågan för industrin väntas ligga på en fortsatt hög nivå men den väntas däremot inte öka i samma utsträckning som tidigare. Förväntningsläget bland länets industriföretag inför *de kommande sex och tolv månaderna* är nämligen något mer dämpade. Nettotalet för andelen företag som tror på en ökad efterfrågan *de kommande sex månaderna* ligger fortsatt över det historiska genomsnittet, men är betydligt lägre än under hösten 2017. Det är färre företag än vanligt som tror på en ökad efterfrågan om tolv månader.

Industrisysselsättningen fortsätter att öka

Industrin är en näringsgren som historiskt sett har haft en negativ sysselsättningsutveckling, i såväl Jönköpings län som i riket. Att antalet förvärvsarbetande (16-64 år) ökat med i genomsnitt 1,2 procent i länet under 2015 och 2016 är därför ett trendbrott. Resultaten i vårens intervjuundersökning tyder på att den positiva utvecklingen fortsatt under 2017 och inledningen av 2018. Nettotalet för hur många industriföretag som ökat antalet anställda *det senaste året* låg klart över det historiska genomsnittet.

Länets industriföretag har expansiva anställningsplaner även framöver. Nettotalet för andelen företag som planerar att utöka sin personalstyrka ligger över det normala både *på ett och två års sikt*. I kombination med förväntningarna om en fortsatt god omvärldsutveckling och stark svensk konjunktur, bidrar resultaten i intervjuundersökningen till att vi bedömer att antalet sysselsatta inom industrin fortsätter att öka under prognosperioden. Tillväxttakten kommer dock avta i jämförelse med de föregående åren, då efterfrågan inte växer i samma utsträckning som tidigare.

Inom industrin är det vanligt att möta tillfälliga uppgångar i efterfrågan genom att vända sig till bemanningsföretag. Av den anledningen har även antalet industri-sysselsatta som tillhör bemanningsföretag ökat de senaste åren. Dessa företag hör i regel till den privata tjänstenäringen, vilket betyder att den goda konjunkturen för industrin har haft positiva effekter på sysselsättningen även inom den näringsgrenen. Resultaten i vårens intervjuundersökning tyder på att industriföretagen kommer fortsätta ha relativt många anställda via bemanningsföretag under prognosperioden.

Bristen hämmar industrins tillväxt

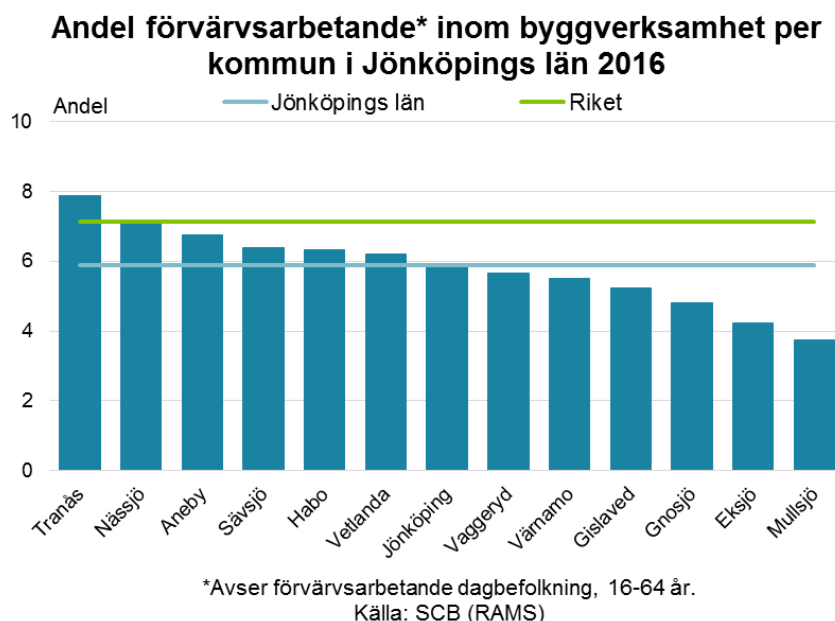
Den upplevda bristen på personal tilltar inom industrin. I vårens intervjuundersökning uppgav 42 procent av arbetsgivarna att de upplevt svårigheter att hitta personal vid rekryteringar de senaste sex månaderna. Det är den högsta nivån sedan finanskrisen. Inom industrin är det personer med specifika kompetenser och erfarenheter som är svårast att hitta. Utebliven rekrytering hämmar företagets tillväxt. Bekymmersamt är därför att över hälften av de industriföretag som upplevt brist de senaste sex månaderna inte har lyckats rekrytera alls till de utlysta tjänsterna. Andra vanliga konsekvenser av bristen är att det tar längre tid än normalt att rekrytera och att man får sänka kraven på utbildning och yrkeserfarenhet.

Rekryteringssvårigheterna får konsekvenser inte bara för rekryteringsprocesserna, utan också för den dagliga verksamheten på industriföretagen. De vanligaste konsekvenserna är att befintlig personal får arbeta mer, och att arbetsgivarna vänder sig till bemanningsföretag för få tag på personal. En annan konsekvens som blivit vanligare de senaste åren är att företagen tvingas tacka nej till ordrar. Det är en allvarlig konsekvens som tyder på att rekryteringssvårigheterna faktiskt hämmar företagets tillväxt; en oroande utveckling i Sveriges mest industritunga län. Trots detta är det fortfarande få företag som anger att de funderar på att flytta verksamheten utomlands på grund av bristen på arbetskraft med rätt kompetens.

5.3 Byggverksamhet

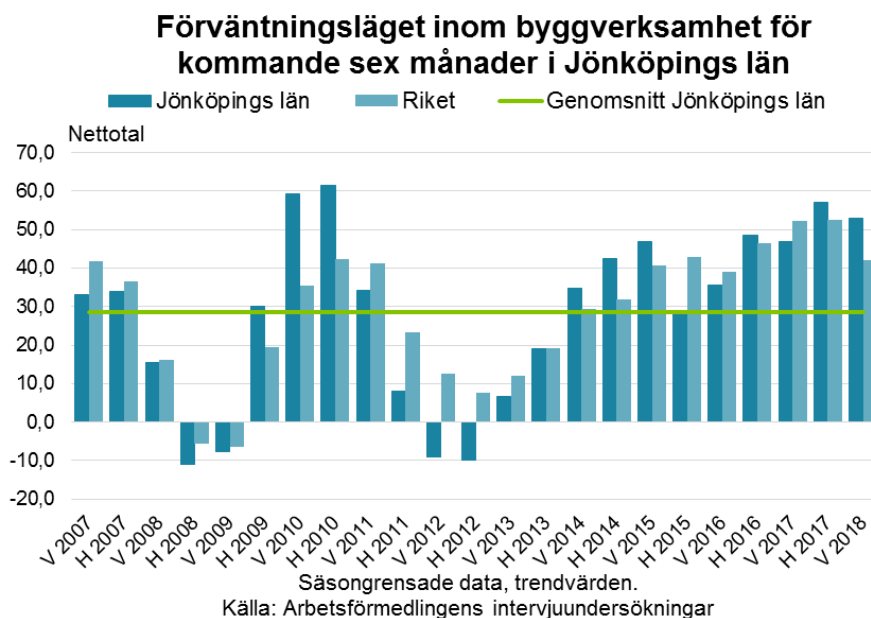
Det arbetar närmare 10 000 personer inom näringsgrenen byggverksamhet i Jönköpings län, vilket motsvarar 5,9 procent av de förvärvsarbetande i åldern 16-64 år. Det är den lägsta andelen i hela Sverige – i inget annat län jobbar färre personer inom bygg. Branschen är tydligt mansdominerad då hela 93 procent av de förvärvsarbetande i Jönköpings län utgörs av män.

Andelen förvärvsarbetande i näringsgrenen varierar mellan länets kommuner, vilket illustreras i nedanstående diagram. Störst andel har Tranås, vilket är den enda kommun i länet som har större andel förvärvsarbetande i byggbranschen än riket. Samtidigt har Eksjö och Mullsjö kommun relativt få jobb inom bygg – båda återfinns bland de tio kommuner med lägst andel förvärvsarbetande inom bygg i hela landet.

Fortsatt optimism bland länets byggföretag

Byggkonjunkturen har utvecklats starkt i Jönköpings län de senaste åren och stämningsläget är fortsatt positivt. En majoritet av företagen uppger att efterfrågan har ökat det *senaste halvåret* och förväntningsläget är positivt även inför de *kommande sex månaderna*. Efterfrågeförväntningarna är fortsatt mycket starkare än normalt men har dämpats något från höstens höga nivåer.

Sammantaget väntas även 2018 bli ett starkt år för byggbranschen i Jönköpings län. Utvecklingen med något dämpade efterfrågeförväntningar bland byggföretagen går i linje med Sveriges Byggnadsindustriers regionala prognos för länet. Enligt den bedöms bygginvesteringarna fortsätta öka under 2018, men i en lägre takt än tidigare. Under

2019 bedöms bygginvesteringarna minska något men fortsatt ligga på höga nivåer i ett historiskt perspektiv.⁴

Det är framför allt bostadsbyggandet som drivit på tillväxten i Jönköpings län de senaste två åren, då antalet påbörjade bostäder har ökat kraftigt. 2016 och 2017 påbörjades byggandet av totalt 3 100 nya bostäder i länet, vilket kan jämföras med knappt 900 under 2015. Den starka utvecklingen har hållit i sig under inledningen av 2018, då byggandet av 690 nya bostäder har påbörjats.⁴ Det kommer fortsätta byggas mycket i länet under prognosperioden, även om bygginvesteringarna minskar något från höga nivåer. Företagen i vår undersökning anger att de har väntande ordrar som sträcker sig flera år framöver.

Byggbranschen fortsätter att växa

I takt med att byggkonjunkturen förstärkts de senaste åren har också antalet sysselsatta inom branschen ökat snabbt. Under 2015 och 2016 ökade antalet förvärvsarbetande (16-64 år) med i genomsnitt 3,2 procent och i vårens undersökning vittnar företagen om ett fortsatt ökat antal anställda det *senaste året*.

Företagens anställningsplaner inför *de kommande två åren* är fortsatt expansiva och ligger över det historiska genomsnittet. Ett ytterligare tecken på den ansträngda situationen är det höga kapacitetsutnyttjandet i branschen. Åtta av tio företag uppger att de inte kan utöka sin produktion mer än fem procent innan rekrytering. Fyra av tio kan inte utöka produktionen alls. I kombination med de fortsatt positiva efterfrågeförväntningarna gör detta att vi bedömer att antalet sysselsatta inom bygg och anläggning fortsätter öka, om än i en långsammare takt än under de föregående åren.

Att tillväxttakten av antalet sysselsatta bedöms avta beror dels på att bygginvesteringarna inte väntas öka i samma takt som tidigare, men också på att den upplevda bristen på personal är hög. I vårens intervjuundersökning framgick att fyra av tio företag verksamma i länets byggbransch upplevt svårigheter att rekrytera de senaste sex månaderna.

Bristen hämmar byggföretagens tillväxt

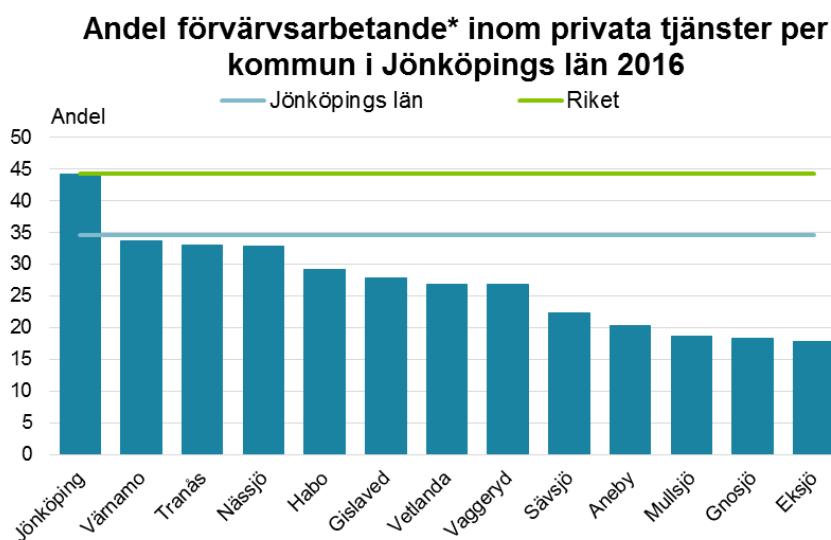
Svårigheterna med att hitta personal med rätt kompetens påverkar byggföretagens rekryteringsprocesser såväl som deras dagliga verksamhet. För rekryteringsprocessen är den vanligaste konsekvensen att företagen inte lyckats rekrytera alls; nästan åtta av tio företag som upplevt brist svarade detta i vårens undersökning. Det är också vanligt att det tar längre tid än normalt att rekrytera och att företagen sänker kraven på yrkeserfarenhet.

En bekymrande utveckling är att en ökande andel företag tvingas tacka nej till ordrar på grund av svårigheter att hitta personal med rätt kompetens. Över 60 procent av arbetsgivarna som upplevt rekryteringssvårigheter anger att bristen resulterat i detta de senaste sex månaderna. Därmed hämmar bristen byggföretagens tillväxt.

⁴ Sveriges Byggindustrier, <https://prognos.sverigesbyggindustrier.se/>, 2018-06-03

5.4 Privata tjänster

Till den privata tjänstesektorn räknas branscherna handel, transport, hotell och restaurang, information och kommunikation, finansiell verksamhet och företags-tjänster samt personliga och kulturella tjänster. Sammantaget sysselsätter dessa branscher runt 58 000 personer i Jönköpings län, vilket innebär att nästan 35 procent av arbetstillfällena återfinns inom den privata tjänstesektorn. I jämförelse med övriga Sverige är det en låg andel. Bara Gävleborg, Kalmar och Blekinge län har färre sysselsatta i sektorn. I riket som helhet är motsvarande andelar 44 procent, i Stockholm närmare 60 procent. 41 procent av de förvärvsarbetande inom privata tjänster i Jönköpings län är kvinnor, och 59 procent män. Förhållandena varierar dock mellan sektorns delbranscher.

*Avser förvärvsarbetande dagbefolkning, 16-64 år.
Källa: SCB (RAMS)

Av länets kommuner är det enbart Jönköping som ligger i nivå med riksgenomsnittet för andelen anställda inom privat tjänstesektor. Tre av länets kommuner återfinns bland de 10 kommuner i Sverige med lägst andel; Eksjö, Gnosjö och Mullsjö. I dessa kommuner utgör andelen mindre än 20 procent av det totala antalet förvärvsarbetande.

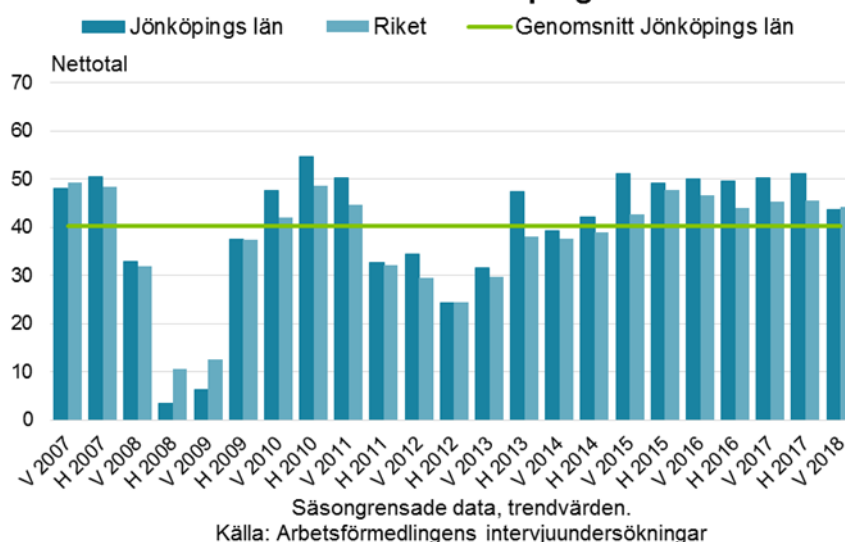
Fortsatt positiva efterfrågeförväntningar inom privata tjänster

Efterfrågeförväntningarna bland länets företag inom den privata tjänstesektorn har legat över det historiska genomsnittet ända sen hösten 2014. I vårens intervjuundersökning är stämningläget fortsatt gott. Nettotalet för andelen företag som anger att efterfrågan ökat det *senaste halvåret* ligger över det historiska genomsnittet. Endast inom delsektorerna handel samt finansiell verksamhet och företagstjänster ligger nettotalet under det normala.

Även inför de *kommande sex månaderna* är företagen optimistiska. Efterfrågeförväntningarna ligger fortsatt över det normala även om de har dämpats tydligt sedan höstens mätning. Främst är det delsektorerna handel samt finansiell verksamhet och företagstjänster som drar ner där nettotalet för andelen företag som tror på en ökad

efterfrågan nu ligger under det historiska genomsnittet. I vår intervjuundersökning ingår dock inte bemanningsföretag vilket, med tanke på den fortsatt goda industrikonjunkturen, kan innebära att svaren visar en något för pessimistisk bild av finansiell verksamhet och företagstjänster.

Förväntningsläget inom privata tjänster för kommande sex månader i Jönköpings län

Den fortsatt positiva utvecklingen inom privata tjänster kan förklaras av flera faktorer. Konjunkturen är god i andra näringsgrenar, såsom industri och byggbransch, vilket ger positiva effekter även för företag inom privata tjänster. Därtill bedöms hushållskonsumtionen vara fortsatt god under prognosperioden. En snabb befolkningsökning, i kombination med en hög sysselsättning och låga räntor, bidrar till att hushållskonsumtionen väntas fortsätta utvecklas i en positiv riktning.

Fler jobb i fem av sex delsektorer

Sysselsättningsutvecklingen för den privata tjänstesektorn har varit positiv i Jönköpings län allt sedan finanskrisen. Under perioden 2009-2016 ökade antalet förvärvsarbetande inom näringsgrenen med över 6 500 personer. Vår bedömning är att antalet förvärvsarbetande inom privata tjänster kommer fortsätta öka under prognosperioden. Däremot kommer tillväxttakten avta i jämförelse med de föregående åren.

Sysselsättningsutvecklingen varierar mellan de olika branscherna. För transport, finansiell verksamhet och företagstjänster, hotell och restaurang, personliga och kulturella tjänster samt information och kommunikation, förväntas en positiv jobbtillväxt. Inom sektorns största bransch, handeln, förväntas istället en oförändrad sysselsättning. Läs mer om jobbtillväxten under respektive branschrubrik.

Fler företag upplever svårigheter att rekrytera

Arbetskraftsbristen i den privata tjänstesektorn har ökat över tid och uppgår i vårens undersökning till närmare 40 procent. Generellt är det vissa kompetenser och erfarenheter som är svårrekryterade, och där rekryteringsproblemen kan påverka

företagens tillväxt. Kapacitetsutnyttjandet, eller möjligheterna att utöka verksamheten utan att rekrytera, varierar mycket mellan de olika branscherna och därmed varierar också den upplevda arbetskraftsbristen.

Lägst är arbetskraftsbristen inom handeln samt finansiell verksamhet och företags-tjänster. Företagen kan utöka verksamheten relativt mycket innan man behöver rekrytera och efterfrågan är mer dämpad än i de andra branscherna. Samtidigt är rekryteringsläget mycket ansträngt inom transport samt hotell och restaurang.

De vanligaste konsekvenserna av rekryteringsproblemen inom privat tjänstesektor är att den befintliga personalen får arbeta mer. Var fjärde arbetsgivare som upplevt rekryteringssvårigheter anger att de varit tvungna att tacka nej till ordrar, och närmare var femte att produktionen/servicen minskat som följd. Drygt 35 procent av arbetsgivarna som upplevt arbetskraftsbrist har inte lyckats rekrytera alls till de utlysta tjänsterna.

Svaga efterfrågeförväntningar inom handeln

Handeln är den största branschen i privat tjänstesektor då den utgör 34 procent av näringsgrenen, och sysselsätter nästan 20 000 personer i Jönköpings län. Antalet förvärvsarbetande har varit oförändrat över det senaste decenniet. 43 procent av de förvärvsarbetande är kvinnor och 57 procent män.

Det råder dämpad optimism inom handeln i Jönköpings län. Även om intervju svaren tyder på en ökad efterfrågan de *senaste sex månaderna*, ligger nettotalet under det historiska genomsnittet för andelen företag som anger att efterfrågan har ökat. Istället är det fler företag än vanligt som anger att efterfrågan varit oförändrad. Även inför de *kommande sex och tolv månaderna* är företagens efterfrågeförväntningar positiva men mer dämpade än normalt.

Dämpade efterfrågeförväntningarna och ett förhållandevis lågt kapacitetsutnyttjande bidrar till bedömningen att antalet förvärvsarbetande i handeln blir oförändrat i länet 2018-2019. Ett lågt kapacitetsutnyttjande innebär goda möjligheter att möta en ökad efterfrågan utan att rekrytera mer personal. Dessutom är det vanligt med tim- och deltidsanställningar inom handeln, vilket innebär att befintlig personal kan arbeta mer när försäljningen går upp.

Handeln har generellt sett inte samma rekryteringssvårigheter som en del andra branscher. Kraven på utbildning och erfarenhet är förhållandevis låga och därmed finns det oftast god tillgång på arbetskraft i branschen. Trots detta har andelen företag som upplevt brist vid rekryteringar ökat något de senaste åren. Det kan förklaras av att arbetsmarknaden varit god under en längre tid och att många av dem som skulle kunna vara aktuella för de lediga tjänsterna redan har jobb.

Stark framtidstro inom hotell- och restaurangbranschen

Hotell och restaurang är en förhållandevis liten bransch som utgör cirka 8 procent av den privata tjänstenäringen och sysselsätter 4 500 personer (varav 57 procent kvinnor och 43 procent män) i Jönköpings län. Ungefär en tredjedel av de förvärvsarbetande arbetar inom hotell och annan logiverksamhet, och de övriga två tredjedelarna inom restaurang- och caféverksamhet. Över det senaste decenniet har branschen haft en

tydlig positiv sysselsättningsutveckling, vilket delvis kan förklaras av att vi äter mer ute och lägger större del av vår disponibla inkomst på kaféer och restauranger. Det kan också förklaras av en förbättrad ekonomisk situation för såväl hushåll som företag.

Vårens intervjuundersökning visar på en tydlig optimism bland företagen inom hotell- och restaurangverksamhet. En klar majoritet anger att efterfrågan ökat de *senaste sex månaderna* och har stor tillförsikt på efterfrågan även under det *kommande året*. Över 70 procent av de tillfrågade företagen tror att efterfrågan kommer öka.

Jobbtillväxten inom hotell och restaurang har varit god det senaste året. En majoritet av företagen anger att antalet anställda har ökat de *senaste tolv månaderna*. Även framöver är anställningsplanerna expansiva. Höga anställningsplaner, i kombination med starka efterfrågeförväntningar och en fortsatt god ekonomisk situation för hushåll och företag, bidrar till att vi bedömer att antalet sysselsatta inom hotell- och restaurang kommer öka under prognosperioden.

Den upplevda bristen på arbetskraft har ökat tydligt i branschen de senaste åren. I vårens undersökning anger hela 60 procent av företagen att de upplevt svårigheter vid rekryteringar det senaste halvåret. Det kan dels förklaras av de senaste årens stora brist på kockar, men också av att det blivit något svårare än tidigare att rekrytera andra yrkeskategorier, såsom exempelvis restaurang- och köksbiträden. Anledningen är att arbetsmarknaden varit god under en längre tid och att många av dem som skulle kunna vara aktuella för de lediga tjänsterna redan har jobb. De vanligaste konsekvenserna av arbetskraftsbristen är att befintlig personal får arbeta mer och att rekryteringen tar längre tid än normalt. Samtidigt uppger närmare 50 procent av företagen som upplevt brist att de inte lyckats rekrytera alls, vilket tydligt visar att rekryteringssvårigheterna hämmar tillväxten i branschen.

Fortsatt optimism inom personliga och kulturella tjänster

Även personliga och kulturella tjänster är en förhållandevis liten bransch i Jönköpings län som sysselsätter närmare 5 400 personer (varav 58 procent kvinnor och 42 procent män). Branschen innefattar flera olika typer av service- och tjänsteverksamhet inom områden såsom skönhetsvård, sport, kultur och nöje. Till branschen räknas även hushållsnära tjänster. Det tjänsteområdena har gemensamt är att de vänder sig till privatpersoner. Över det senaste decenniet har antalet jobb i branschen ökat svagt.

Vårens intervjuundersökning visar på ett gynnsamt efterfrågeläge inom personliga och kulturella tjänster. Företagen vittnar om en ökad efterfrågan de *senaste sex månaderna* och är mer optimistiska än vanligt inför det *kommande året*.

Arbetsgivarna anger att antalet anställda har ökat det *senaste året*. Anställningsplanerna är positiva även framöver och ligger över det historiska genomsnittet både på *ett och två års sikt*. Förväntningarna på en fortsatt god ekonomi för hushållen, i kombination med företagets positiva anställningsplaner och starka förväntningar på efterfrågan, gör att vi bedömer att antalet förvärvsarbetande i branschen kommer fortsätta att öka under 2018-2019.

Den upplevda arbetskraftsbristen är något högre än det historiska genomsnittet i vårens undersökning, men i förhållande till andra branscher är rekryteringsproblemen

lindriga. Branschen är dock heterogen och rekryteringsmöjligheterna varierar mellan olika yrkesgrupper.

Fortsatt högt tryck på länets transportföretag

Transportsektorn sysselsätter nästan 9 000 personer i Jönköpings län, vilket motsvarar drygt 5 procent av samtliga arbetstillfällen i länet och 15 procent av den privata tjänstesektorn. Länet är ett logistikcentrum och inget annat län i Sverige har lika stor andel förvärvsarbetande inom transport. Branschen är mansdominerad då 78 procent av de förvärvsarbetande är män. Antalet jobb har minskat med drygt 400 över det senaste decenniet.

Transportbranschen har haft en stark efterfrågetillväxt det senaste året. Våra intervjuundersökningar visar att efterfrågan utvecklats betydligt starkare än normalt *sen förra våren*. Den starka utvecklingen inom industrin, handeln och byggbranschen förklarar den positiva utvecklingen. Inför det *kommande året* är företagen fortsatt optimistiska. Andelen företag som bedömer att efterfrågan kommer öka är högre än vanligt både på *sex och tolv månaders sikt*.

Transportföretagen vittnar om en ökad sysselsättning i branschen det *senaste året* och inför de *kommande tolv månaderna* är anställningsplanerna mycket expansiva. Vår bedömning är därför att antalet jobb inom transportbranschen kommer öka under prognosperioden, liksom för de branscher som transportföretagen är starkt kopplade till. Däremot är den uppmätta bristen på personal på de högsta nivåerna sen finanskrisen. Tre av fyra transportföretag anger att de upplevt svårigheter att rekrytera det senaste halvåret. Rekryteringsproblemen kommer därför hämma tillväxten av antalet förvärvsarbetande i branschen under prognosperioden.

Bristen inom transport är utbredd och gäller de flesta yrkeskategorier. De vanligaste konsekvenserna av bristen är att befintlig personal får arbeta mer och att det tar längre tid än normalt att rekrytera. Mer än 40 procent av transportföretag som upplevt brist anger att de inte lyckats rekrytera alls och att de tvingats tacka nej till ordrar. Det visar tydligt att bristen på arbetskraft med rätt kompetens hämmar företagens tillväxt.

Dämpad optimism inom finansiell verksamhet och företagstjänster

Finansiell verksamhet och företagstjänster sysselsätter nästan 17 000 personer i Jönköpings län och är den näst största branschen i privat tjänstesektor. 58 procent av de förvärvsarbetande i Jönköpings län är män och 42 procent kvinnor. Branschen innefattar förutom finans- och företagsverksamhet, såsom personaluthyrning, verksamhet inom redovisning, marknadsföring och juridik, även fastighetsbolag, forskning och utveckling samt verksamhet vid huvudkontor. Jobben i branschen har ökat i en snabb takt det senaste decenniet.

Stämningläget bland företagen inom finansiell verksamhet och företagstjänster är något mer dämpat än normalt. Även om intervju svaren tyder på en ökad efterfrågan de *senaste sex månaderna*, ligger nettotalet för andelen företag som anger att efterfrågan ökat under det historiska genomsnittet. Inför det *kommande året* är efterfrågeförväntningarna positiva men fortsatt mer dämpade än normalt. I vår intervjuundersökning ingår dock inte bemanningsföretag vilket, med tanke på den

fortsatt goda industrikonjunkturen, kan innebära att svaren visar en något för pessimistisk bild av branschen.

Det som drivit jobbtillväxten inom finansiell verksamhet och företagstjänster de senaste åren har till stor del varit bemanningsföretagen. Att efterfrågeläget är fortsatt positivt inom exempelvis tillverkningsindustrin, gör därför att vi bedömer att sysselsättningen kommer fortsätta öka under 2018-2019. Likt för industrin kommer tillväxttakten dock avta i jämförelse med de föregående åren.

Branschen finansiell verksamhet och företagstjänster som helhet upplever inte samma bristproblematik som en del andra branscher. Branschen är dock heterogen och rekryteringssvårigheterna varierar beroende på företagets verksamhetsinriktning.

IT-sektorn skapar fler jobb inom information och kommunikation

Information och kommunikation sysselsätter 2 700 personer i Jönköpings län och är därmed den minsta branschen inom privata tjänster. Endast 25 procent av de yrkesverksamma är kvinnor. Branschen innefattar verksamheter inom IT samt förlags- och medieverksamhet.

Jobben har ökat svagt inom information och kommunikation över det senaste decenniet. Utvecklingen har dock varit splittrad. Strukturförändringar inom förlags- och medieverksamhet har inneburit personalneddragningar samtidigt som IT-sektorn expanderat i en snabb takt.

Vårens intervjuundersökning visar på ett positivt stämningsläge i branschen. Efterfrågan har utvecklats starkt det *senaste halvåret* och företagen har höga förväntningar även inför de *kommande sex och tolv månaderna*. Tydligast är optimismen inom IT-sektorn.

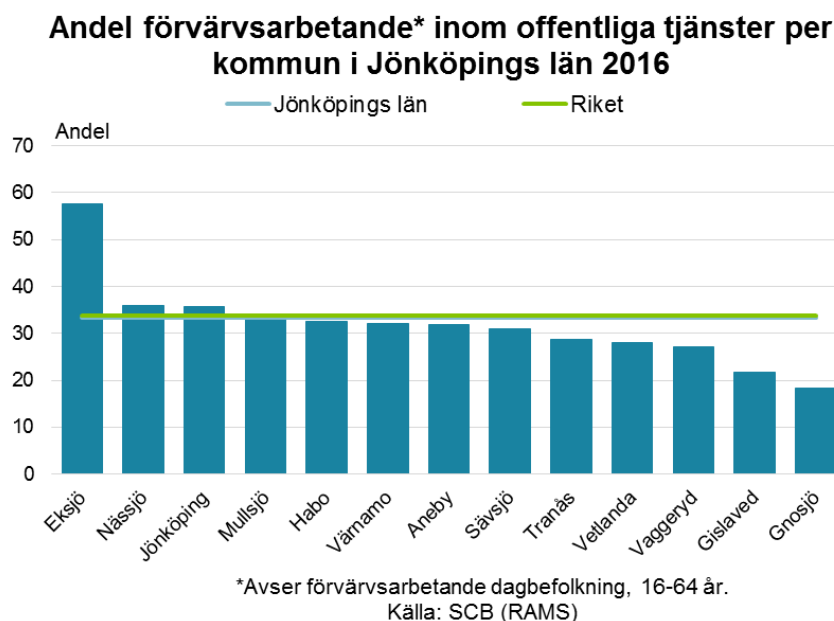
I intervjuundersökningen anger företagen inom information och kommunikation att antalet sysselsatta har ökat det senaste året. Bedömning är att den utvecklingen fortsätter under prognosperioden. Även fortsättningsvis är det IT-sektorn som bedöms driva jobbtillväxten.

Något som däremot hämmar branschens tillväxt är bristen på personal. I vårens intervjuundersökning svarade nästan sex av tio företag att de upplevt svårigheter att rekrytera de senaste sex månaderna. Av dessa hade en majoritet inte lyckats rekrytera alls och varit tvungna att tacka nej till ordrar på grund av bristen. Rekryteringsproblematiken kan främst härledas till den snabbt växande IT-sektorn, där den också bedöms hämma sysselsättningstillväxten. Det framkommer inte någon motsvarande arbetskraftsbrist inom förlags- och medieverksamhet.

5.5 Offentliga tjänster

Den offentliga tjänstesektorn består av verksamhetsområdena utbildning, vård och omsorg samt offentlig förvaltning. De offentligt finansierade verksamheterna kan drivas i privat och offentlig regi. Tre av tio arbetstillfällen i Jönköpings län finns i sektorn. Det motsvarar drygt 56 000 jobb och är den näringsgren, efter privata tjänster, som sysselsätter flest människor. I jämförelse med riket som helhet är det

strax under genomsnittet. Näringsgrenen är klassiskt kvinnodominerad med 77 procent kvinnliga förvärvsarbete. Allra störst andel förvärvsarbete kvinnor har vård och omsorg, med 83 procent.

Det finns stora variationer inom länet vad gäller andelen förvärvsarbete i offentliga tjänster. Eksjö sticker ut ordentligt med den största andelen bland alla kommuner i Sverige – närmare sex av tio jobb finns i sektorn. Anledningen är dels att försvaret har ett stort antal anställda i kommunen, dels att det finns ett stort institutionsboende som tillsammans med de sedvanliga kommunala verksamheterna utgör de viktigaste arbetsgivarna på orten. I Jönköping, Eksjö och Värnamo finns länets tre sjukhus, vilket också medför en stor andel yrkesverksamma inom offentlig tjänstesektor. I andra änden av skalan ligger Gnosjö och Gislaved, som båda återfinns bland de fem kommuner i Sverige med minst andel förvärvsarbete inom det offentliga.

Stark befolkningsökning skapar nya jobb i offentlig sektor

En snabbt växande befolkning i kombination med demografiska förändringar har gjort att antalet förvärvsarbete i offentlig sektor har ökat snabbt de senaste åren. Arbetsförmedlingen bedömer att jobbtillväxten fortsätter under 2018 och 2019 men i en något långsammare takt. En dämpande faktor är den allt påtagligare bristen på arbetskraft, som bedöms hämma jobbtillväxten.

Befolkningstillväxten i Jönköpings län har varit hög de senaste åren och bedöms fortsätta i en god takt under prognosperioden. Däremot bedöms befolkningen inte öka lika snabbt som under 2016 och 2017, då kommunmottagandet av nyanlända enligt migrationsverkets prognos minskar i omfattning.⁵ Den växande befolkningen och en förändrad demografisk sammansättning, med fler yngre och äldre i befolkningen, ökar efterfrågan på offentligt finansierade tjänster.

⁵ Verksamhets- och utgiftsprognos, Migrationsverket, maj 2018

Påtagliga rekryteringssvårigheter

Inom offentlig sektor är bristen på arbetskraft påtaglig och rekryteringsläget mer ansträngt än någonsin tidigare. Vårens prognosintervjuer visar att bristen inom det offentliga uppgår till 75 procent. Det innebär att tre av fyra offentliga arbetsgivare har upplevt brist vid rekryteringar de senaste sex månaderna, ett bristtal långt över det historiska genomsnittet. Bristen på arbetskraft är utbredd inom flera yrken och matchningsläget mycket bekymmersamt. Allra störst är bristen på eftergymnasialt utbildad personal, vilket hämmar sysselsättningstillväxten.

Arbetskraftsbristen får konsekvenser både för rekryteringsprocesserna och för den dagliga verksamheten på arbetsplatserna. Bland annat är det vanligt att man får sänka kraven på utbildning och yrkeserfarenhet vid rekrytering, samt att befintlig personal får arbeta mer. Det är också oroande att drygt 30 procent av de tillfrågade som upplevt rekryteringssvårigheter anger att kvaliteten i servicen försämrats på grund av svårigheterna att hitta arbetskraft med rätt kompetens.

Stark jobbtillväxt inom utbildningsväsendet

Utbildningsväsendet sysselsätter närmare 17 500 personer i Jönköpings län där majoriteten (78 procent) är kvinnor. Antalet förvärvsarbetande har ökat snabbt de senaste åren och bedöms fortsätta öka under 2018 och 2019. Efterfrågan på arbetskraft styrs bland annat av antalet barn och ungdomar i länet. Antalet unga i Jönköpings län har ökat snabbt de senaste åren och förväntas fortsätta öka under prognosperioden. Detta i kombination med regeringens satsningar på nya utbildningsplatser i länet bidrar till ett ökat behov av personal under prognosperioden.

En hämmande omständighet för sysselsättningstillväxten inom utbildningsväsendet är dock svårigheterna att rekrytera personal med rätt kompetens. Arbetskraftsbristen inom utbildningsväsendet har varit hög under en längre tid, och har dessutom förstärkts de senaste åren. Av de verksamheter som bedrivs i offentlig regi uppger drygt 86 procent av arbetsgivarna att de upplevt svårigheter att rekrytera de senaste sex månaderna. De verksamheter som bedrivs i privat regi verkar ha något lättare att rekrytera, men även här ligger bristen på höga nivåer.

Något som blivit allt vanligare de senaste åren är att kraven på yrkeserfarenhet och, framförallt, utbildning måste sänkas för att kunna rekrytera. Hela åtta av tio offentliga arbetsgivare som upplevt rekryteringsproblem anger i vårens undersökning att de varit tvungna att sänka utbildningskraven för att kunna anställa. Drygt 43 procent anger att kvaliteten i service inom utbildningsväsendet försämrats på grund av rekryterings-svårigheterna.

Fler jobb inom vård och omsorg

Vård och omsorg sysselsätter över 30 000 personer i Jönköpings län och är den största branschen inom offentliga tjänster. Det är även den mest kvinnodominerade då hela 83 procent av de förvärvsarbetande är kvinnor.

Jobben inom vård och omsorg har ökat snabbt de senaste åren och bedöms fortsätta öka under prognosperioden. Liksom för utbildningssektorn styrs efterfrågan på arbetskraft till stor del av den demografiska utvecklingen, men påverkas mer av antalet äldre i befolkning. Antalet äldre har ökat snabbt i Jönköpings län ända sedan början av 2000-talet, och bedöms fortsätta öka under prognosperioden. Tillsammans med den snabba ökningen av den totala befolkningen i länet, ökar det behoven av vård- och omsorgstjänster och därmed också personalbehoven.

Den tilltagande bristen på arbetskraft med rätt kompetens hämmar dock sysselsättningstillväxten även inom vård och omsorg. Åtta av tio offentliga arbetsgivare uppger att de haft svårigheter att rekrytera de senaste sex månaderna. Verksamheter i privat regi verkar ha något lättare att rekrytera. Det är mycket vanligt att arbetsgivarna inom vård och omsorg måste sänka kraven på utbildning och erfarenhet för att kunna rekrytera. Det har också blivit allt vanligare att man inte lyckas rekrytera alls. Hälften av verksamheterna i offentlig regi anger i vårens undersökning detta som konsekvens av arbetskraftsbristen. En tredjedel anger också att kvalitén i servicen försämrats.

Fortsatt jobbtillväxt inom offentlig förvaltning

Till offentlig förvaltning hör verksamheter av myndighetskaraktär, bland annat administration av statliga, landstings-, och kommunala förvaltningar samt polis, försvar och domstolsväsende. I Jönköpings län arbetar närmare 8 400 personer inom branschen, varav 57 procent är kvinnor.

Antal förvärvsarbetande inom offentlig förvaltning har ökat snabbt de senaste åren, inte minst beroende på det ökade asylmottagandet. Vår bedömning är att antalet sysselsatta inom området fortsätter att öka under prognosperioden, men i långsammare takt. En bidragande orsak till den avtagande tillväxttakten är att asylmottagandet minskat betydligt i jämförelse med toppnivåerna hösten 2015.

Rekryteringssvårigheterna är inte lika påtagliga inom offentlig förvaltning som inom utbildningsväsendet och vård och omsorg. Däremot har bristen ökat över tid, och i vårens undersökning anger 50 procent av arbetsgivarna att de upplevt rekryterings-svårigheter det senaste halvåret. Det är främst vissa yrkeskategorier som är svåra att rekrytera, såsom socialsekreterare och biståndsbedömare, vilket bland annat leder till att befintlig personal får arbeta mer.

6 Utbudet av arbetskraft

Utvecklingen av befolkningens storlek och sammansättning är avgörande för hur den tillgängliga arbetskraften förändras och därmed också hur sysselsättning och arbetslöshet utvecklas. Därtill spelar arbetskraftsdeltagandet stor roll, det vill säga hur stor andel av befolkningen i arbetsför ålder (16-64 år) som står till arbetsmarknadens förfogande, antingen som förvärvsarbetande eller som arbetslösa. Grupper i arbetsför ålder som inte ingår i arbetskraften är bland annat heltidsstuderande, värnpliktiga, latent arbetssökande, hemarbetande, pensionärer och långvarigt sjuka. Utvecklingen av dessa faktorer påverkar, liksom befolkningens storlek och sammansättning, storleken på arbetskraften.

Befolkningen fortsätter öka snabbt i Jönköpings län

Till följd av den stora asylinvandringen under hösten 2015 slog befolkningsökningen i Sverige rekord under 2016. Landets befolkning ökade med 144 000 personer enligt statistik från SCB. Detta kan jämföras med den genomsnittliga befolkningsökningen tidigare under 2000-talet på dryga 60 000 per år. Den snabba befolkningsökningen fortsatte i nästan samma takt under 2017 med en ökning på närmare 125 000 personer. Enligt SCB:s senaste befolkningsprognos kommer befolkningen att fortsätta växa snabbt de kommande fem åren, med nära 100 000 personer per år.⁶

Jönköpings län är landets sjätte största sett till befolkningsantalet, med 3,5 procent av rikets invånare. Även här har befolkningen ökat snabbt de senaste åren. Från en ökning med i genomsnitt 1 000 per år 2000-2013, har befolkningen de senaste tre åren ökat med i genomsnitt 3 800 per år. Till följd av flyktingvågen tilltog ökningen i styrka och slog rekord under 2016, då länets befolkning steg med 4 900 personer. Den snabba befolkningstillväxten fortsatte under 2017 med 4 500 personer. Årsskiftet 2017/2018 uppgick antalet till drygt 357 000 personer.

Länets befolkning förväntas, liksom rikets, fortsätta växa snabbt de kommande åren om än i en långsammare takt än de föregående två. Detta då den snabba befolkningstillväxten 2016-2017 drevs av att det stora antalet asylsökande som kom till Sverige under 2015 succesivt bosatte sig i kommunerna under perioden. Enligt Migrationsverkets prognos dämpas kommunbosättningen under 2018, i jämförelse med de föregående åren, och ytterligare lite till under 2019.⁷

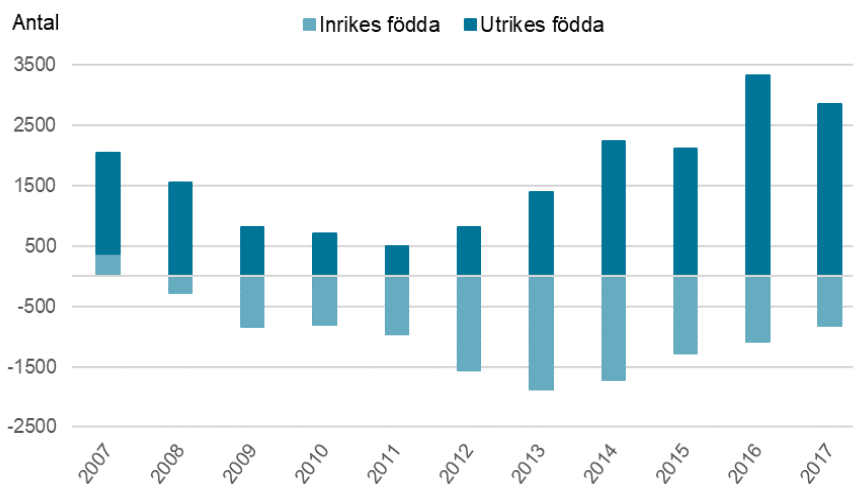
Utrikes födda driver befolkningstillväxten

En viktig faktor för att arbetskraft och sysselsättning ska kunna växa är att befolkningen i arbetsför ålder (16-64 år) utvecklas i en positiv riktning. I Jönköpings län, liksom i riket, har den inrikes födda befolkningen i arbetsför ålder minskat sedan 2008. Det beror på att andelen äldre som lämnar yrkesaktiv ålder varit högre än tillskottet av unga. Under samma period har antalet utrikes födda i åldersgruppen ökat.

⁶ Befolkningsframskrivning 2018-2110, SCB, april 2018

⁷ Verksamhets- och utgiftsprognos, Migrationsverket, maj 2018

Befolkningsförändringar 16-64 år, Jönköpings län

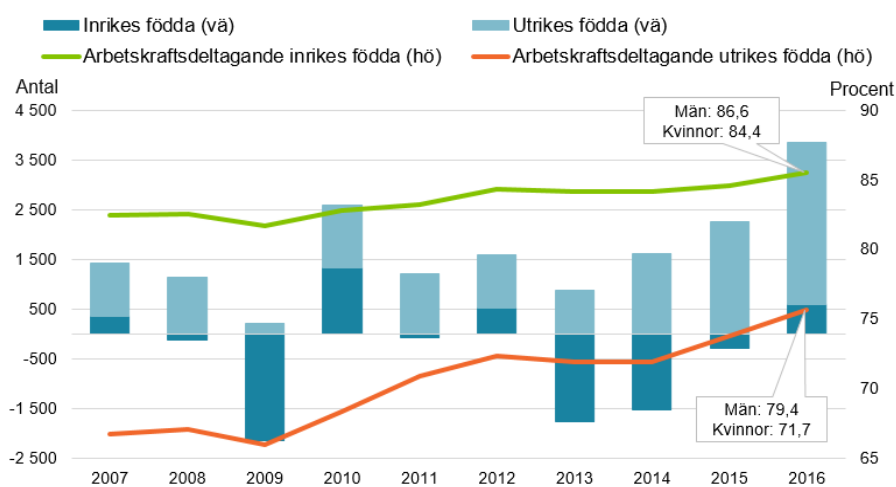
Källa: SCB

Under perioden 2009-2013 minskade även den totala befolkningen i arbetsför ålder i länet, men tack vare den positiva utvecklingen bland utrikes födda har befolkningen i åldersgruppen ökat sedan dess. Det innebär att utvecklingen på Jönköpings arbetsmarknad är starkt beroende av hur det går för utrikes födda och kommer att fortsätta vara det under de kommande åren.

Arbetskraften växer i en snabb takt

Den starka befolkningstillväxten och den goda konjunkturen har bidragit till att arbetskraften vuxit i snabb takt i Jönköpings län de senaste åren. Större delen av tillskottet har kommit från utrikes födda. Det förklaras främst av att det är för just utrikes födda befolkningen i arbetsför ålder växer samtidigt som den minskar för inrikes födda.

Arbetskraft*, förändring per år och arbetskraftsdeltagande i Jönköpings län

*Avser registerbaserad arbetskraft, 16-64 år
Källa: SCB och Arbetsförmedlingen

En annan delförklaring är att arbetskraftsdeltagandet har vuxit snabbare för utrikes födda än för inrikes födda. Arbetskraftsdeltagandet för inrikes födda ligger redan på en så hög nivå att möjligheterna är små för en kraftig ökning. Allra lägst andel av befolkningen i arbetsför ålder som står till arbetsmarknadens förfogande har fortsatt utrikes födda kvinnor (71,7 procent). Ändå är bland just utrikes födda kvinnor den största ökningen av arbetskraftsdeltagandet skett de senaste åren.

Arbetskraften fortsatte växa i en snabb takt under 2017 och vår bedömning är att den kommer göra det under 2018-2019 också. Tillväxttakten kommer däremot inte vara riktigt lika snabb som under 2016-2017, då såväl befolkningen som arbetskraftsdeltagandet inte kommer växa i samma utsträckning som tidigare.

Det redan höga arbetskraftsdeltagandet bland inrikes födda, i kombination med att befolkningen i arbetsför ålder främst växer bland utrikes födda, gör att vi förväntar oss att utrikes födda även fortsättningsvis ska bidra mest till tillväxten av arbetskraften. Eftersom arbetskraftsdeltagandet är allra lägst bland utrikes födda kvinnor, är det också hos denna grupp potentialen är allra störst för ett ökat tillskott till arbetskraften.

Fler pendlar till Jönköpings län för att arbeta

En viss arbetspendling sker dagligen över länsgränserna varför den potentiella arbetskraften i ett län inte bara innefattar länets befolkning. Enligt statistik från SCB är inpendlarna till Jönköpings län 2 400 fler än utpendlarna. Störst är nettopendlingen från Västra Götaland, Östergötland och Kronobergs län.

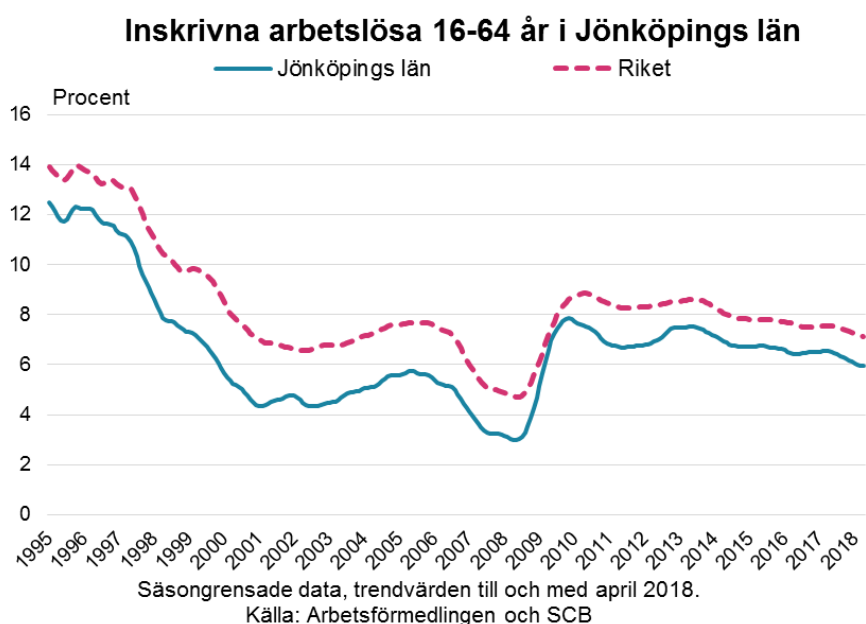
Under de senaste åren har inpendlingen till Jönköpings län ökat i en snabb takt. Historiskt sett är det en vanlig utveckling vid god konjunktur. Nettopendlingen ökar vid starkare konjunktur och minskar vid sämre konjunktur. I och med den goda konjunkturen förväntas därför nettopendlingen fortsätta öka under prognosperioden.

7 Inskrivna arbetslösa på Arbetsförmedlingen

I det här kapitlet beskrivs sammansättningen och utvecklingen av arbetslösheten i Jönköpings län. Utveckling beskrivs med tyngdpunkt på de senaste åren, och med en framåtblickande prognos fram till utgången av 2019. För mer detaljerad information om arbetslöshetsprognosen hänvisas till kapitlet "Prognos över sysselsättning och arbetslöshet", sidan 8.

7.1 Arbetslöshetens utveckling

Arbetslösheten i Jönköpings län har historiskt sett alltid varit lägre än i riket. I slutet av 90-talet gick arbetslöshetsnivåerna ner kraftigt, i såväl länet som i riket, och lämnade de historiskt höga nivåerna som uppkom till följd av 90-talskrisen. I början av 2000-talet stabiliserades nivån i länet runt 4-5 procent, för att gå ner till 3 procent under högkonjunkturen som förekom finanskrisen. Finanskrisen slog sedan hårt mot de industritunga länen i landet, däribland Jönköping. Det gjorde inte bara att arbetslösheten steg kraftigt, utan också att skillnaden i arbetslöshetsnivå från riket krympte och nästan försvann under en period. Sedan dess har skillnaden ökat igen och Jönköpings län har åter en betydligt lägre arbetslöshet än riket som helhet.

De senaste åren har konjunkturen i Jönköpings län varit stark och arbetslösheten har minskat. Trots den starka konjunkturen har inte arbetslösheten kommit ner till de nivåer som rådde under inledningen av 2000-talet. Det beror till mångt och mycket på att arbetslöshetens sammansättning har förändrats. Sedan millennieskiftet har ett antal arbetsmarknadspolitiska reformer genomförts som medfört en ökning av såväl antalet som andelen inskrivna arbetslösa med utsatt ställning på arbetsmarknaden.

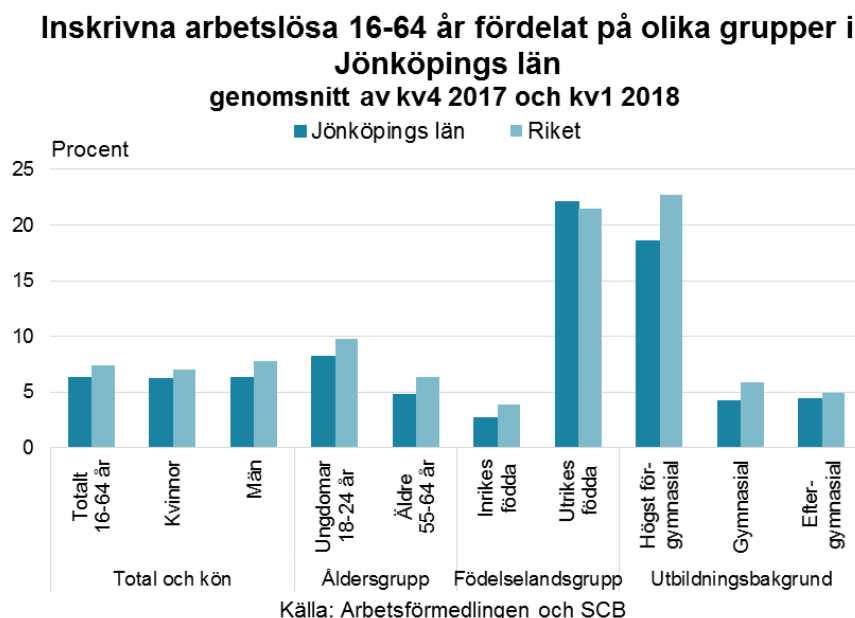
Arbetslösheten i Jönköpings län har minskat de senaste fem åren. Våren 2013 låg arbetslösheten runt 7,5 procent; idag är den närmare 6,0 procent. Under delar av föregående år bröts trenden och arbetslösheten steg i samband med ett ökat antal som skrev in sig som nya arbetssökande inom etableringen. Sedan dess har inflödet till

etableringen minskat igen. I kombination med ett fortsatt gott arbetsmarknadsläge och en stark utveckling av extratjänsterna, innebär detta att arbetslösheten åter minskar i en snabb takt. Den är nu på den lägsta nivån sedan finanskrisen.

Vår bedömning är att den positiva utvecklingen fortsätter under prognosperioden. Under 2018 bedöms arbetslösheten minska med 500 personer, vilket motsvarar en arbetslöshet på 5,9 procent fjärde kvartalet. Under 2019 minskar arbetslösheten med ytterligare 300 personer, och landar på 5,7 procent.

7.2 Arbetslöshetens sammansättning

I nedanstående diagram kan man utläsa och jämföra arbetslöshetsnivåerna för olika grupper i Jönköpings län och riket. Gemensamt för samtliga grupper utom en, är att Jönköpings län har lägre arbetslöshetsnivåer än riket. Det är stora variationer mellan länets kommuner både i den totala arbetslösheten och i arbetslösheten för olika grupper. För aktuella arbetslöshetstal per kommun hänvisas till "Bilaga 3. Arbetslösheten sammansättning" sidan 50.

Det är en marginell skillnad i arbetslöshetsnivå beroende på *kön*. Räknat som ett genomsnitt av fjärde kvartalet 2017 och första kvartalet 2018 låg arbetslöshetsnivån för *kvinnor* på 6,2 procent och för *män* 6,3.

Sen 2012 har arbetslösheten mestadels varit högre för män än för kvinnor. En förklaring är att kraven på utbildning är förhållandevis höga på den svenska arbetsmarknaden och kvinnorna har, i Jönköpings län liksom i riket, i genomsnitt högre utbildning än män. En annan förklaring är att de senaste konjunktur-nedgångarna i större utsträckning drabbat mansdominerade branscher. Det innebär att skillnaden mellan män och kvinnor ökat under dessa perioder. Nu har konjunkturer varit stark under en längre tid, vilket gjort att många fått jobb och att gapet minskat.

Arbetslöshetsnivåerna skiljer sig mer åt mellan *unga* (18-24 år) och *äldre* (55-64 år). Som genomsnitt av fjärde kvartalet 2017 och första kvartalet 2018 är arbetslösheten bland unga 8,2 procent, medan den för äldre ligger på 4,8 procent. Variationerna mellan könen är mer framträdande bland unga än för hela åldersgruppen 16-64 år och för äldre 55-64 år. För unga kvinnor låg kvartalsgenomsnittet på 6,7 procent medan den för män var 9,4 procent. Skillnaden kan bland annat förklaras av att unga kvinnor i högre utsträckning än unga män färdigställer gymnasiet och studerar vidare efter gymnasiet.

Generellt sett är arbetslösheten högre bland yngre personer som är i början av sitt arbetsliv, nyligen har slutat skolan och är i etableringsfasen på arbetsmarknaden där kortare anställningar ofta varvas med perioder av arbetslöshet. Unga personer är just på grund av detta också de som först gynnas i en högkonjunktur, där möjligheterna till kortare anställningar och deltidsjobb ökar. Det har märkts under den senaste tidens goda konjunktur då ungdomsarbetslösheten i Jönköpings län fallit kraftigt från nivåer på drygt 16 procent motsvarande period 2012/2013.

De senaste årens goda konjunktur har bidragit till en gynnsam utveckling av arbetslösheten även bland äldre. Den har fallit från 5,5 procent motsvarande period 2012/2013. Äldre personer har i regel en fast förankring på arbetsmarknaden och en liten risk att bli arbetslösa. Däremot kan det vara svårt för personer som hamnat i arbetslöshet att åter komma i arbete, särskilt om man har kortare utbildningsbakgrund.

Mellan *inrikes* och *utrikes* födda är skillnaden i arbetslöshetsnivå fortsatt stor. Bland inrikes födda ligger genomsnittet för de senaste två kvartalen på 2,7 procent, vilket är den lägsta arbetslöshetsnivån bland inrikes födda i hela Sverige. Det är också en så pass låg nivå att det är relevant att prata om full sysselsättning för gruppen. För utrikes födda ligger kvartalsgenomsnittet istället på 22,1 procent. Arbetslösheten är högre bland utrikes födda kvinnor än utrikes födda män, i motsats mot inrikes födda där arbetslösheten är lägre för kvinnor.

Arbetslösheten för utrikes födda har stigit med 15 procentenheter det senaste decenniet. Detta förklaras till stor del av en ökad invandring till Sverige samt det utökade uppdraget kring etablering på arbetsmarknaden som Arbetsförmedlingen fick 2010, som fått till följd att fler utrikes födda numera återfinns hos myndigheten. Under det senaste året har trenden dock brutits och arbetslösheten för utrikes födda har börjat minska. Det medför också att den klyfta i arbetslöshetsnivå mellan inrikes och utrikes födda som förstärktes de senaste åren, nu börjat minska. Därtill minskar arbetslösheten för utrikes födda snabbare i Jönköpings län än i riket.

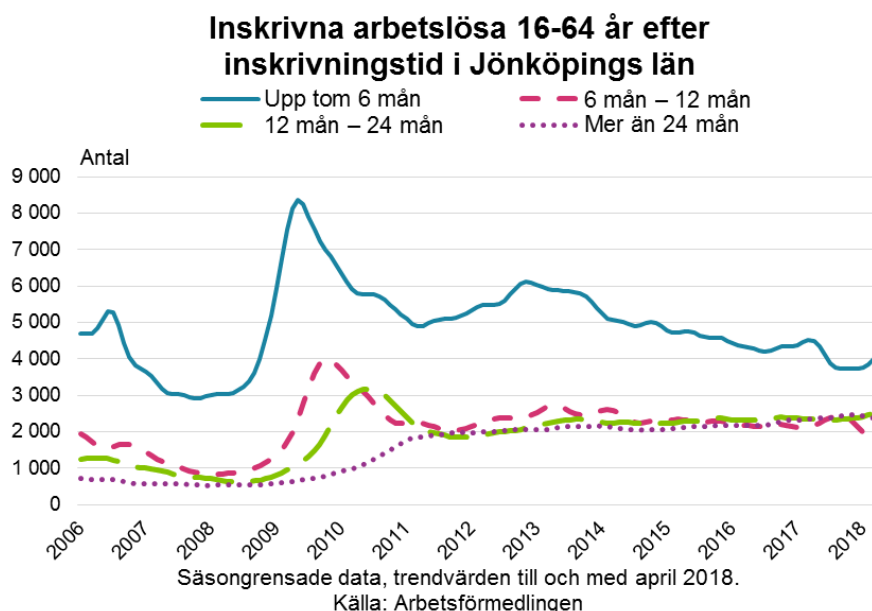
Arbetslösheten varierar också mycket beroende på *utbildningsnivå*. Arbetslösheten bland personer med gymnasial och eftergymnasial utbildning var i genomsnitt 4,3 respektive 4,4 procent fjärde kvartalet 2017 och första kvartalet 2018. Motsvarande siffra för personer med högst förgymnasial utbildning låg på 18,6 procent. Arbetslösheten är högre bland korttidsutbildade kvinnor än korttidsutbildade män, medan skillnaderna mellan könen är små för övriga utbildningsnivåer.

Arbetslösheten bland högst förgymnasialt utbildade har ökat det senaste decenniet. Innan finanskrisen låg siffran på cirka 5,5 procent i Jönköpings län, att jämföra med dagens närmare 19 procent. Personer som saknar en gymnasieutbildning har en svår

situation på den svenska arbetsmarknaden, där utbildningskraven är relativt höga. Samtidigt har konkurrensen om de jobb som inte kräver någon utbildning ökat, då fler personer med kort utbildningsbakgrund tillkommit på arbetsmarknaden, inte minst från andra länder.

Antalet inskrivna med långa tider utan arbete ökar

Diagrammet nedan visar de inskrivna arbetslösa i Jönköpings län fördelat på tid utan arbete. Av de fyra grupperna är personer med mindre än sex månader utan arbete den största gruppen. Det är i den gruppen de nyinskrivna arbetslösa hamnar, men det är också ur den gruppen som det stora utflödet från arbetslöshet till arbete sker – oavsett konjunkturläge – eftersom denna grupp står närmast arbetsmarknaden. De senaste årens starka arbetsmarknad har gjort att kurvan i stort sett pekat nedåt ända sen 2013. Idag är det nästan 2 000 färre inskrivna som har arbetslöshetstider på högst sex månader.

Även antalet personer som varit utan arbete mellan sex och tolv månader har haft en nedåtgående trend de senaste fem åren. Idag är det nästan 1 000 personer färre än vad det var våren 2013.

Ett flöde sker ständigt från grupper med kortare tider utan arbete till grupper med längre tider. Längre tider utan arbete försvårar möjligheterna att få ett varaktigt arbete i och med att personerna missar kompetensutveckling och förlorar viktiga nätverk, och därmed också försämrar sin attraktionskraft på arbetsmarknaden.

Antalet inskrivna med längre tider utan arbete har ökat de senaste åren trots den goda konjunkturen. Det är idag närmare 250 fler arbetslösa som har inskrivningstider på över tolv månader än vad det var 2013. Motsvarande ökning har skett i gruppen inskrivna som har arbetslöshetstider på över två år. Utvecklingen kan i hög grad förklaras av att antalet inskrivna som står längre från arbetsmarknaden, och i genomsnitt behöver längre tid på sig för att hitta ett jobb, har ökat.

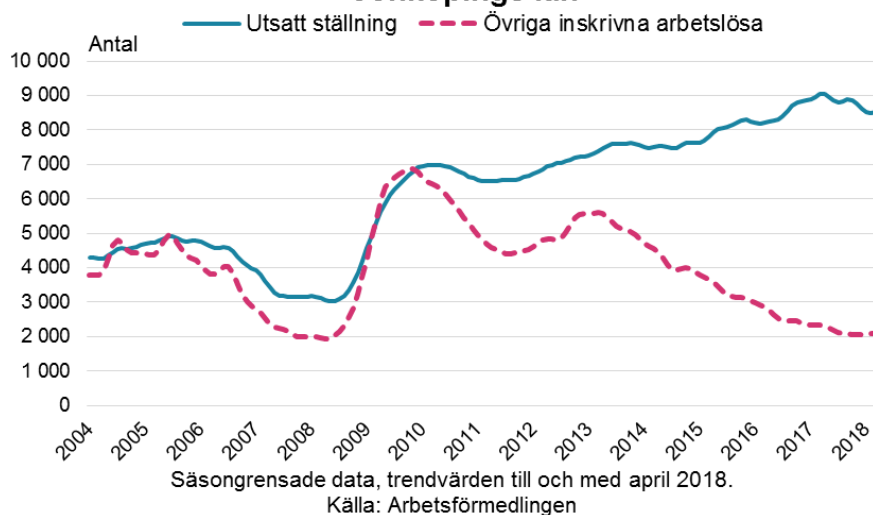
Att antalet inskrivna som varit arbetslösa i mindre än ett år minskar, samtidigt som antalet som varit arbetslösa mer än ett år ökar, innebär att det idag är en större andel av de inskrivna som har långa tider utan arbete. För fem år sen utgjorde långtids-arbetslösa 33 procent av samtliga inskrivna – idag utgör de nästan 46 procent.

Åtta av tio arbetslösa i utsatt ställning på arbetsmarknaden

Arbetsförmedlingen följer sedan lång tid tillbaka utvecklingen av inskrivna arbetslösa uppdelat på inskrivna arbetslösa med utsatt ställning på arbetsmarknaden respektive övriga. Till inskrivna med utsatt ställning på arbetsmarknaden räknas de som är födda utanför Europa, har en högst förgymnasial utbildning, har en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga, eller är 55-64 år. Gemensamt för inskrivna med utsatt ställning på arbetsmarknaden är att de i genomsnitt löper högre risk än övriga inskrivna att hamna i långvariga perioder av arbetslöshet (även om det finns betydande variationer mellan individer).

Under de senaste åtta åren har sammansättningen av de inskrivna arbetslösa på Arbetsförmedlingen förändrats kraftigt. Idag står både en större andel och ett större antal längre från arbetsmarknaden. Antalet inskrivna arbetslösa med utsatt ställning på arbetsmarknaden har ökat från knappt 7 000 i april 2010 till dagens 8 500. Samtidigt har övriga inskrivna arbetslösa minskat från 6 400 till 2 100 personer. Sammantaget innebär det att andelen inskrivna arbetslösa i utsatt ställning på arbetsmarknaden ökat, från drygt 50 procent 2010 till dagens 80 procent.

Inskrivna arbetslösa 16-64 år med utsatt ställning på arbetsmarknaden och övriga inskrivna arbetslösa i Jönköpings län

Att andelen inskrivna arbetslösa som tillhör utsatta grupper ökat under perioden är en delvis väntad utveckling. En god konjunktur gynnar först personer som står närmare arbetsmarknaden, vilket utvecklingen i Jönköpings län de senaste åren visat prov på. Det kan dock inte förklara hela ökningen. Arbetsförmedlingen har också fått två nya och utökade uppdrag under perioden, vilket gjort att antalet inskrivna med utsatt ställning ökat. De förändrade regelverken kring sjukförsäkringen runt år 2010 gjorde att många personer kom till Arbetsförmedlingen efter längre sjukskrivningstider.

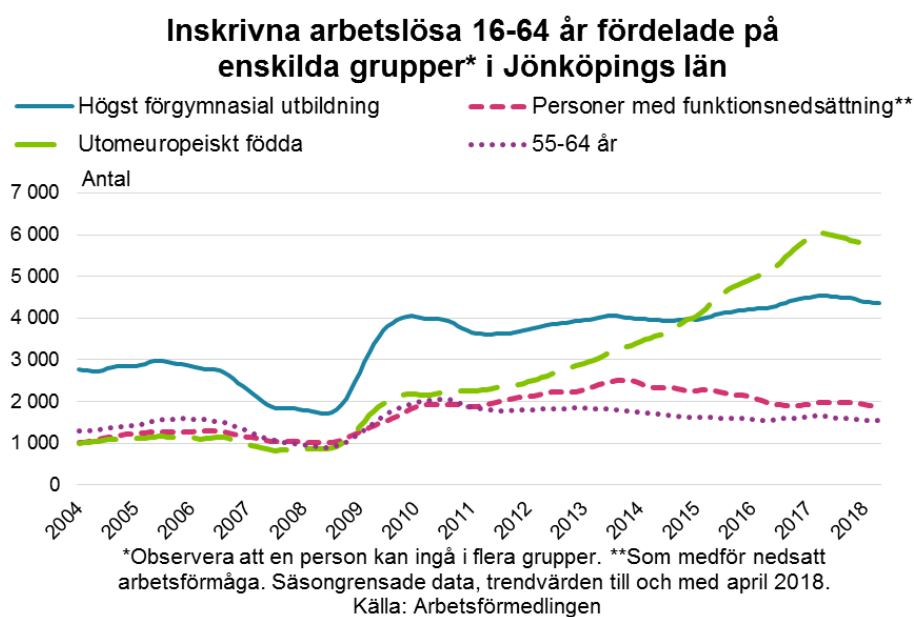
Bland dessa personer fanns inslag av ohälsoproblematik, och i många fall en funktionsnedsättning som medförde nedsatt arbetsförmåga. I samband med etableringsreformen samma år fick Arbetsförmedlingen ett samordnande ansvar att i samverkan med andra aktörer snabbt hjälpa personer som är nya i Sverige att komma i arbete och utbildning. Det utökade uppdraget har gjort att fler personer med utomeuropeisk bakgrund numera återfinns hos myndigheten, vilket ger utslag i arbetslöshetssiffrorna för inskrivna med utsatt ställning på arbetsmarknaden.

Även om antalet inskrivna arbetslösa med utsatt ställning på arbetsmarknaden i ett historiskt perspektiv är fortsatt högt, har en viss minskning skett det senaste året. Förutom att arbetsmarknaden är stark och att inflödet av nya arbetssökande till etableringen minskat, kan extratjänsterna lyftas fram som en viktig pusselbit för utvecklingen. Under det senaste året har nästan 400 personer fått en extratjänst i Jönköpings län och majoriteten av dessa har gått till personer med en utsatt ställning på arbetsmarknaden.

Fyra av tio med utsatt ställning på arbetsmarknaden är födda utanför Europa

Utomeuropeiskt födda har under de senaste åren stått för nästan hela ökningen av antalet inskrivna med utsatt ställning, och är numera den största gruppen bland de fyra. Under det senaste decenniet har antalet inskrivna arbetslösa i gruppen ökat med närmare 5 000 personer. Idag utgör utomeuropeiskt födda drygt 40 procent av alla inskrivna med utsatt ställning på arbetsmarknaden.

Under det senaste året har den ökande trenden av antalet inskrivna som är födda utanför Europa brutits. Den positiva utvecklingen kan förklaras av att många utomeuropeiskt födda fått en extratjänst, att arbetsmarknaden är stark, och att färre nya arbetssökande födda utanför Europa skrivs in.

Vad gäller inskrivna arbetslösa som har en *funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga* och inskrivna arbetslösa *55-64 år*, har såväl de antals- som

andelsmässiga förändringarna varit mindre framträdande. Sen 2010 har antalet inskrivna med någon dokumenterad funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga i princip varit oförändrat på runt 1 900 personer, och utgör idag 14 procent av de inskrivna arbetslösa i utsatt ställning. Under samma period har antalet äldre inskrivna arbetslösa (55-64 år) minskat med ungefär 500 och uppgår idag till drygt 1 500 personer, vilket motsvarar en andel på drygt 11 procent.

Den tidigare största delgruppen av inskrivna i utsatt ställning har varit de arbetslösa med *högst förgymnasial utbildning*. Denna grupp har också växt över tid, men inte i samma takt som utomeuropeiskt födda. Sedan 2010 har antalet inskrivna utan fullständig gymnasieutbildning ökat med närmare 400 personer, och utgör nu en tredjedel av samtliga inskrivna med utsatt ställning på arbetsmarknaden.

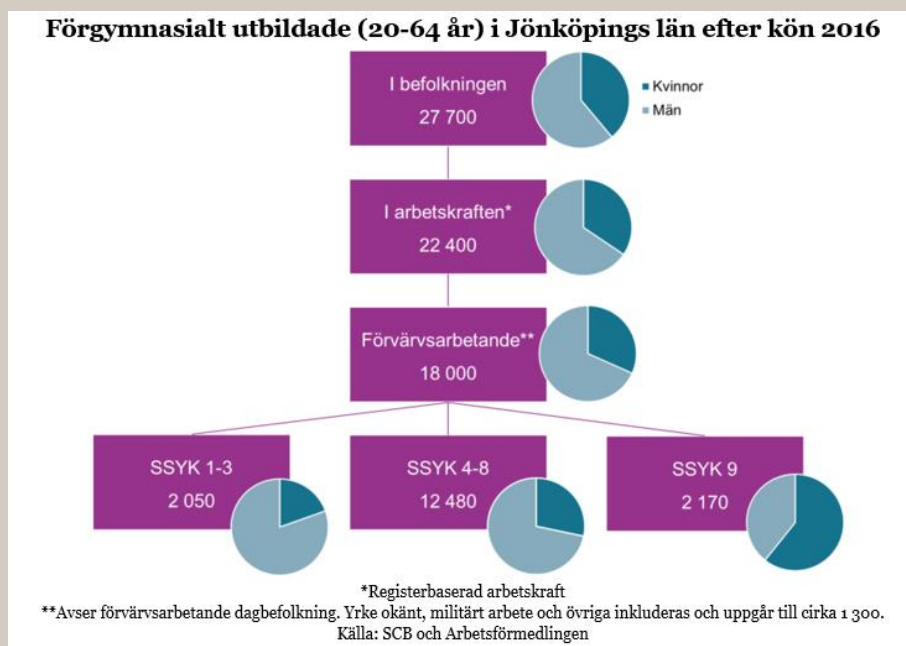
Likt för utomeuropeiskt födda har den stigande trenden av antalet inskrivna utan fullständig gymnasieutbildning brutits det senaste året. Även här kan extratjänsterna lyftas fram som en viktig pusselbit, i kombination med en stark arbetsmarknad. Utvecklingen påverkas också av att färre utomeuropeiskt födda skrivit in sig som nya arbetssökande det senaste året, då en relativt stor andel också har en högst förgymnasial utbildningsbakgrund. En arbetssökande kan tillhöra flera av de grupper som bedöms ha en utsatt ställning på arbetsmarknaden. Den absolut vanligaste kombinationen är att vara utomeuropeiskt född och att ha en högst förgymnasial utbildning. I april rörde det sig om drygt 2 600 inskrivna arbetslösa i Jönköpings län.

Utomeuropeiskt födda som saknar gymnasieutbildning, har det extra svårt på den svenska arbetsmarknaden. En förklaring är att många som inte slutfört gymnasiet inte heller har en fullständig grundskoleutbildning. Över hälften av de utomeuropeiskt födda som är inskrivna på Arbetsförmedlingen i Jönköpings län saknar gymnasieutbildning. Närmare fyra av tio har inte heller fullständig grundskoleutbildning. Förhållandet är mer framträdande bland utomeuropeiskt födda kvinnor än män, vilket gör dem till extra utsatta på arbetsmarknaden. 41 procent av de utomeuropeiskt födda kvinnorna saknar gymnasieutbildning, medan det bland männen är 35 procent.

8 Fördjupningsruta: Var jobbar personer utan gymnasieutbildning?

Närmare 27 700, eller 14 procent, av befolkningen i åldrarna 20-64 år i Jönköpings län, saknade en gymnasieutbildning år 2016. Det är en högre andel än i riket, där motsvarande andel var 12 procent. Av dessa ingick drygt åtta av tio, 22 400, i arbetskraften, varav 18 000 förvärvsarbetade. En genomgång av hur dessa personer fördelar sig mellan yrken inom olika kvalifikationsnivåer och mellan näringsgrenar visar på observationer som är värda att lyfta fram.

Först och främst är arbetsmarknaden för personer som saknar gymnasieutbildning inte begränsad till yrken utan, eller med låga krav, på utbildning.⁸ Inom dessa yrken arbetade år 2016 totalt 8 370 personer i åldrarna 20-64 år i Jönköpings län, varav 2 170 eller 26 procent, saknade en gymnasieutbildning. Parallellt återfanns omkring 12 480 personer med förgymnasial utbildning inom yrken vilka normalt kräver en gymnasieutbildning.⁹ Det motsvarar drygt 14 procent av samtliga förvärvsarbetande inom dessa kvalifikationsnivåer.

Vidare var 2 050 personer verksamma inom yrken som normalt kräver en eftergymnasial utbildning på minst två år, alternativt innehade en chefsposition.¹⁰ Det i särklass vanligaste yrket var företagssäljare, ett yrke som omkring 300 korttidsutbildade hade. Personer med förgymnasial utbildning utgör emellertid en mindre andel, drygt 3 procent, av det totala antalet förvärvsarbetande inom yrken med krav på eftergymnasial utbildning.

En andra observation är att kvinnor utgör en majoritet (61 procent) av de med kort utbildning som arbetar inom yrken utan, eller med bara låga krav, på utbildning. Kvinnor med kort utbildning visar dessutom ett tydligt lägre arbetskraftsdeltagande

⁸ Avser yrken inom yrkesområde 9 enligt SSYK 2012.

⁹ Avser yrken inom yrkesområde 4-8 enligt SSYK 2012.

¹⁰ Avser yrken inom yrkesområde 1-3 enligt SSYK 2012.

och en klart lägre förvärvsfrekvens än män.¹¹ Att kvinnor dominerar inom gruppen av yrken utan särskilda krav på utbildning, förklaras i hög grad av att städare återfinns här – ett yrke som till största del innehas av kvinnor. Sammantaget arbetade närmare 770 personer utan gymnasieutbildning som städare år 2016. Av dessa var 88 procent kvinnor.

Städare är vidare ett av de största yrkena bland personer i Jönköpings län som saknar gymnasieutbildning. Det allra största yrket är lager- och terminalpersonal. År 2016 arbetade drygt 1 100 korttidsutbildade i det yrket, och utgjorde ungefär 19 procent av det totala antalet förvärvsarbetande inom yrket. Till de fem största yrkena bland personer med kort utbildning räknas också maskinställare och maskinoperatörer inom metallarbete, lastbilsförare och montörer av metall-, gummi- och plastprodukter.

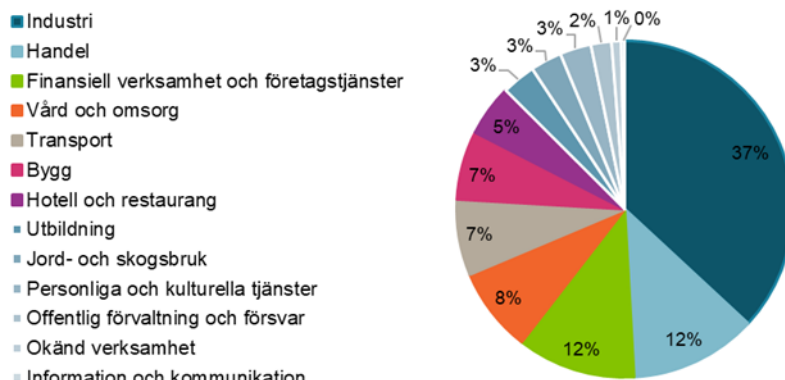
De fem största yrkena för förvärvsarbetande 20-64 år som saknar gymnasieutbildning, 2016

	Antal	Andel (%) kvinnor	Andel (%) män
Lager- och terminalpersonal (4322)	1 103	21	79
Maskinställare och maskinoperatörer, metallarbete (7223)	974	19	81
Städare (9111)	771	88	12
Lastbilsförare m.fl. (8332)	621	1	99
Montörer, metall-, gummi- och plastprodukter (8213)	435	41	59

Källa: SCB

En tredje observation värd att lyfta fram är att förvärvsfrekvensen för personer som saknar gymnasieutbildning är hög i Jönköpings län i förhållande till övriga Sverige, trots att antalet som saknar gymnasieutbildning är högt. 2016 var förvärvsfrekvensen 65 procent i Jönköpings län, att jämföra med rikets 58 procent.

Högst förgymnasialt utbildade förvärvsarbetande 20-64 år efter näringsgren i Jönköpings län 2016

Källa: SCB

En delförklaring är fler korttidsutbildade arbetar i Jönköping är sannolikt länets stora tillverkningsindustri. Tillverkningsindustrin är den bransch som sysselsätter flest utan gymnasieutbildning, i såväl Jönköpings län som i riket, och Jönköpings län är det mest industritunga i hela Sverige. Industrin i Jönköping sysselsätter 37 procent av de korttidsutbildade som arbetar. Motsvarande andel i riket är 18 procent. Andra branscher i länet där många utan gymnasieutbildning arbetar är handel, finansiell verksamhet och företagstjänster, samt vård och omsorg.

¹¹ År 2016 var förvärvsfrekvensen bland kvinnor (20-64 år) som saknade gymnasieutbildning 53 procent, att jämföra med 73 procent bland män.

9 Utmaningar på länets arbetsmarknad

Det är högkonjunktur på arbetsmarknaden i Jönköpings län. Den goda konjunkturen väntas hålla i sig under prognosperioden, och jobbtillväxten kommer att fortsätta i en god takt. Men jobben kommer inte alla tillgodo, och arbetsgivarna lyckas inte rekrytera den kompetens de söker – det råder en obalans på arbetsmarknaden, såväl i länet som i riket.

Bristen på utbildad arbetskraft har ökat kraftigt de senaste åren. Arbetsgivarna efterfrågar generellt personer med minst fullständig gymnasieutbildning. Bland inskrivna arbetslösa på Arbetsförmedlingen har istället antalet korttidsutbildade ökat över tid. Samtidigt visar resultaten i vår intervjuundersökning att utbildningskraven kan bli ännu högre på sikt. I höstas svarade var femte offentlig arbetsgivare, och var åttonde privat, att de under de kommande fem åren behöver ersättningsrekrytera efter pensionering med personer som i huvudsak har högre utbildning och kompetens.

Den här obalansen mellan utbud och efterfrågan är en stor utmaning på länets arbetsmarknad, för länets framtida kompetensförsörjning och ekonomiska tillväxt, och för de enskilda individer som befinner sig i eller riskerar att fastna i långa tider utan arbete. För att förbättra situationen krävs en effektiv närings-, arbetsmarknads- och utbildningspolitik, och kraftfulla insatser för att motivera och vägleda till studier. Dessutom krävs ett aktivt utvecklingsarbete från arbetsgivarnas sida, med utformning av tjänster och organisation, arbetsmiljö och arbetsvillkor.

Matchningen till arbete och utbildning

Arbetskraftsbristen i Jönköpings län tilltar och är nu så hög att den hämmar sysselsättningstillväxten. I privat sektor har 40 procent av arbetsgivarna inte lyckats som planerat med rekryteringarna, medan 75 procent i offentlig sektor upplevt samma problem. Bristtalen är rekordhöga, såväl inom offentlig som privat sektor.

Det är framför allt utbildad arbetskraft som fattas, både eftergymnasialt utbildade och gymnasialt yrkesutbildade eller motsvarande. Arbetslösheten bland personer med gymnasial och eftergymnasial utbildning ligger på mycket låga nivåer, medan arbetslösheten bland personer med högst förgymnasial utbildning är betydligt högre. En stor andel (närmare 60 procent) av de inskrivna arbetslösa som saknar gymnasieutbildning har inte heller någon fullständig grundskoleutbildning. För dessa personer är arbetsmarknadssituationen särskilt svår.

Arbetsförmedlingen har små möjligheter att mildra brist på eftergymnasialt utbildad arbetskraft. Det primära ansvaret för detta ligger hos utbildningsväsendet, och det är viktigt att utbildningar vid universitetet och högskolor dimensioneras efter arbetsmarknadens behov. Brist på yrkesutbildad arbetskraft på gymnasial nivå beror ofta på ett alldeles för lågt intresse för dessa utbildningar och yrken. För att åtgärda detta behövs kraftfulla vägledningsinsatser, vilket är ett ansvar för såväl studie- och yrkesvägledning som för arbetsgivarna. Arbetsgivare behöver aktivt jobba med att utveckla organisation, arbetsmiljö och arbetsvillkor både för att locka till dessa yrken och för att behålla den befintliga personalen.

Det finns tillgänglig eftergymnasialt utbildad arbetskraft bland de många nyanlända som kommit till Sverige under senare tid. Denna kompetens måste nyttjas effektivt, och här har Arbetsförmedlingen större möjligheter att mildra bristsituationen. I verktygslådan finns bland annat Snabbspåren, som är ett sätt att förkorta tiden till arbete.

För de många arbetssökande utan fullständig grundskole- eller gymnasieutbildning som är inskrivna på Arbetsförmedlingen behövs vägledande och studiemotiverande insatser. Att i högre grad matcha dem mot utbildning är ett sätt att öka tillgången på utbildad arbetskraft och förbättra rekryteringsmöjligheterna för länets arbetsgivare. Det stärker också individernas position på arbetsmarknaden och minskar risken för att fastna i långa tider utan arbete. Det är även viktigt att utbildningsväsendet tar sitt ansvar och vägleder och motiverar till studier, för att tillförseln av nya unga arbetsökande utan fullständig gymnasieutbildning ska vara låg.

Ett annat sätt att lindra effekterna av bristen på utbildad personal och förbättra rekryteringsmöjligheterna, är att utforma arbetsuppgifterna på arbetsplatsen så att den kompetens man har nyttjas på ett så effektivt sätt som möjligt. Genom att skapa nya tjänster för uppgifter som inte kräver längre utbildning eller erfarenhet, kan personal med längre utbildning och mer specifik kompetens avlastas och få mer utrymme att utföra sina kärnuppgifter. Att arbetsgivare aktivt jobbar med att utveckla organisation och tjänster i den riktningen, är en förutsättning för att säkerställa en effektiv matchning på länets arbetsmarknad.

Det är också viktigt att se den kompetens som finns hos den tillgängliga arbetskraften – hos personer med funktionsnedsättning som innebär nedsatt arbetsförmåga, hos äldre och korttidsutbildade och hos den arbetskraft som kommit svensk arbetsmarknad till del de senaste åren genom nyanlända.

Utrikes föddas etablering på arbetsmarknaden

Medan arbetslösheten bland inrikes födda är nere på så låga nivåer att det är relevant att prata om full sysselsättning för gruppen, är den bland utrikes födda markant högre. Inflödet av utrikes födda personer till arbetskraften och Arbetsförmedlingen har varit stort de senaste åren, och det är i den här gruppen som den stora potentialen för länets arbetsmarknad ligger – särskilt bland utrikes födda kvinnor.

En ökning av befolkningen i arbetsför ålder är en viktig förutsättning för att sysselsättningen ska kunna öka. Antalet inrikes födda i arbetsför ålder har minskat sedan 2008, men tack vare det stora tillskottet av utrikes födda har befolkningen i arbetsför ålder ändå ökat. En annan viktig variabel som påverkar sysselsättnings-
tillväxten är arbetskraftsdeltagandet. För den inrikes födda befolkningen i arbetsför ålder ligger det redan på en mycket hög nivå, så något stort tillskott till arbetskraften från den här gruppen är inte sannolikt. För utrikes födda är arbetskraftsdeltagandet däremot betydligt lägre, vilket ger mycket större möjligheter för ett ökat tillskott till arbetskraften. Allra lägst är arbetskraftsdeltagandet bland utrikes födda kvinnor. Potentialen för ett ökat tillskott till arbetskraften är därför allra störst för denna grupp, där även förvärvsfrekvensen är låg.

Faktum är att större delen av sysselsättningstillväxten i Jönköpings län de senaste åren drivits av att utrikes födda får jobb, en utvecklings som bedöms fortsätta de kommande åren. Det kommer att bli avgörande för utvecklingen på länets arbetsmarknad i vilken grad utrikes föddas etablering på arbetsmarknaden lyckas.

Den ökade sysselsättningen bland utrikes födda de senaste åren har i huvudsak skett bland dem som har gymnasial eller eftergymnasial utbildning. Det innebär att förutsättningarna för utrikes födda, i förhållande till de krav på utbildning arbetsgivarna ställer, är varierande. Hälften av de utrikes födda inskrivna arbetslösa i april hade någon form av gymnasial eller eftergymnasial utbildning, vilket är efterfrågade kompetenser på den svenska arbetsmarknaden. Här behövs att på ett snabbt och bra sätt validera och ekvivalera utländska utbildningar, för att eventuellt bygga på med den kompetens som behövs på svensk arbetsmarknad. Den andra hälften saknade fullständig gymnasieutbildning. Nästan sju av tio av dessa saknade även fullständig grundskoleutbildning. För att stärka deras ställning på arbetsmarknaden, och minska risken för att fastna i långa tider utan arbete, ligger utmaningen bland annat i att motivera och vägleda mot utbildning. Utbildningsinsatser är dock inte hela lösningen, utan här kan subventionerade anställningar också lyftas fram som en viktig pusselbit.

Framför

allt är det viktigt att se och ta tillvara den kompetens som kommer Sverige till del genom invandringen – något som gäller för personer med längre utbildning såväl som för personer med kortare. Personer utan lång formell utbildning kan ha andra kompetenser och yrkeserfarenheter som är en stor tillgång på den svenska arbetsmarknaden. Nya vägar och arbetssätt för att identifiera utländska kompetenser bör utvecklas för att se till att denna kompetens används på bästa sätt på länets arbetsmarknad.

Motverka långa tider i arbetslöshet

Att motverka en ökning av antalet inskrivna med långa tider utan arbete är en viktig utmaning under prognosperioden. Antalet inskrivna med långa tider utan arbete ökar i Jönköpings län trots den rådande högkonjunkturen. Mot slutet av april hade 46 procent av de inskrivna arbetslösa, motsvarande närmare 4 900 personer, varit utan arbete i mer än tolv månader och är per definition långtidsarbetslösa.

En delförklaring till att antalet arbetslösa med långa tider utan arbete ökat de senaste åren, är att antalet inskrivna som står längre från arbetsmarknaden ökat. Personer som tillhör grupper som står längre från arbetsmarknaden behöver i genomsnitt längre tid på sig för att hitta ett jobb, och löper därför större risk för att fastna i långa tider utan arbete. I april tillhörde närmare 8 600 personer, eller motsvarande 81 procent av alla inskrivna i Jönköpings län, någon av de grupper som Arbetsförmedlingen identifierat har en utsatt ställning på arbetsmarknaden: utomeuropeiskt född, högst förgymnasial utbildning, funktionsnedsättning om medför nedsatt arbetsförmåga, eller äldre 55-64 år. Antalet inskrivna arbetslösa med utsatt ställning har nästan tredubblats det senaste decenniet. Det som främst drivit ökningen under senare tid är ett ovanligt stort inflöde av utomeuropeiskt födda till arbetskraften.

För att hålla tillbaka antalet inskrivna i långa tider utan arbete måste alla tillgängliga verktyg nyttjas, både vad gäller utbildning och Arbetsförmedlingens programinsatser. En bekymrande utveckling är att en stor och växande del av de inskrivna arbetslösa som varit utan arbete i mer än ett år saknar slutförd gymnasieutbildning. Med tanke på att utbildningskraven ökar på den svenska arbetsmarknaden behövs vägledning och motivation till utbildning för att stärka dessa arbetssökandes position på arbetsmarknaden. Vikten av utrikes föddas etablering på svensk arbetsmarknad kan återigen understrykas, liksom vikten av ett fortsatt aktivt arbete för att förhindra långa tider i arbetslöshet för alla individer med utsatt ställning på arbetsmarknaden, samt för unga 16-24 år.

10 Bilagor

10.1 Bilaga 1 Metod och urval

Historia och syfte

Arbetsförmedlingen har gjort prognoser sedan 1960-talet. Den nuvarande metodiken infördes i mitten av 1990-talet. Samtidigt infördes ett enhetligt intervjuformulär. Sedan dess har intervjuformuläret utvecklats och antalet frågor har blivit fler.

Syftet med prognosarbetet är att ge Arbetsförmedlingen detaljerad kunskap om läget och framtidsutsikterna på arbetsmarknaden, vilket är viktigt för förmedlingens arbete med vägledning. Prognosarbetet stödjer på så sätt Arbetsförmedlingens kärnuppgift som är att matcha arbetssökande mot arbetsgivarnas rekryteringsbehov. Det sammanställda materialet är också ett viktigt underlag för planeringen av verksamheten på såväl lokal som central nivå. Ytterligare ett viktigt syfte med Arbetsförmedlingens prognoser är att informera och påverka externa aktörer. Arbetsförmedlingen publicerar en nationell och 21 regionala prognoser två gånger per år, i juni och december

Metod och undersökningens genomförande

Arbetsförmedlingens prognoser baseras på intervjuer med ett mycket stort antal privata och offentliga arbetsgivare. Intervjuerna görs av arbetsförmedlare och svaren inhämtas genom samtal med arbetsgivarna vid ett besök eller per telefon. Motivet till detta arbetssätt är att den ansvarige arbetsförmedlaren ska ha möjlighet att ställa följdfrågor, bland annat för att minska risken för missförstånd kring frågornas syfte och innehåll.

Frågorna handlar bland annat om arbetsgivarnas bedömningar om efterfrågan på varor och tjänster. Vidare ställs frågor om företagens kapacitetsutnyttjande, antal anställda, rekryteringsbehov, bristyrken samt löneutveckling. På motsvarande sätt får de offentliga arbetsgivarna frågor om utvecklingen för sin verksamhet samt om eventuell övertalighet. Uppgifterna inhämtas under sekretesskydd enligt SFS 2009:400 (Offentlighets- och sekretesslagen) 28 kap 12§. Arbetsgivarna har ingen juridiskt bindande skyldighet att delta i Arbetsförmedlingens undersökning.

Resultaten av intervjuundersökningen utgör den viktigaste källan till prognosbedömningarna. En analys och sannolikhetsbedömning av svaren görs dock även med hjälp av annan statistik och med hänsyn till andra faktorer som påverkar utvecklingen på arbetsmarknaden.

Urval och svarsfrekvenser

Basen för Arbetsförmedlingens prognoser är intervjuer med ett representativt urval av arbetsställen^[3] hämtade från Statistiska centralbyråns (SCB) företagsregister. Från och med 2013 avser urvalen arbetsställen med minst fem anställda. För arbetsställen med fler än 100 anställda är undersökningen en totalundersökning. Urvalet är stratifierat utifrån näringsgren (enligt SNI 2007), arbetsställestorlek^[4] och region. Samma urval används

^[3] Med arbetsställe avses ett företags lokala arbetsplats.

^[4] Urvalet är fördelat på följande storleksskallor: 5-9, 10-19, 20-49, 50-99 samt 100- anställda.

normalt i ett år (två prognostillfällen) innan det byts ut mot ett nytt. Urvalet är anslutet till SCB:s Samu-system.

För att vara en urvalsundersökning är antalet intervjuade arbetsställen stort vilket gör att tillförlitligheten totalt sett bedöms som god. I den senaste undersökningen ingick 620 arbetsställen inom det privata näringslivet i Jönköpings län och svarsfrekvensen blev 87 procent. Det sker även intervjuer med representanter för olika verksamhetsområden i landets samtliga kommuner och landsting samt med ett antal statliga arbetsgivare. I den senaste undersökningen ingick 100 offentliga arbetsgivare i urvalet i Jönköpings län och svarsfrekvensen uppgick till 96 procent.

10.2 Bilaga 2 Definitioner

Arbetsförmedlingens efterfrågeindikator för näringslivet

Arbetsförmedlingens efterfrågeindikator visar arbetsgivarnas bedömningar av hur efterfrågeläget kommer att utvecklas under de kommande 6 månaderna. Indikatorn bygger på underlag från Arbetsförmedlingens intervjuundersökning och presenteras för det privata näringslivet. Värdet 100 motsvarar det historiska genomsnittet, och indikerar därmed ett normalt förväntningsläge. Värden över 100 visar ett starkare förväntningsläge än normalt och värden över 110 ett mycket starkare förväntningsläge än normalt. På motsvarande sätt visar värden under 100 ett svagare förväntningsläge än normalt och värden under 90 ett mycket svagare förväntningsläge än normalt.

Nettotal

Nettotalen är ett mått på arbetsgivarnas förväntningsläge. Talen beräknas som den andel arbetsställen som bedömer att efterfrågan på deras varor och tjänster kommer att öka minus den andel arbetsställen som bedömer att efterfrågan kommer att minska.

Inskrivna arbetslösa

Inskrivna arbetslösa är summan av öppet arbetslösa och deltagare i program med aktivitetsstöd. Arbetsförmedlingens verksamhetsstatistik tillhör inte Sveriges officiella statistik. Den officiella arbetslöshetsstatistiken redovisas av Statistiska centralbyrån (SCB) i deras Arbetskraftsundersökning (AKU).

Registerbaserad arbetskraft

Den registerbaserade arbetskraften utgörs av:

1. Den förvärvsarbetande nattbefolkningen (enligt SCB:s Registerbaserade arbetsmarknadsstatistik, RAMS).
2. Öppet arbetslösa (inskrivna på Arbetsförmedlingen).
3. Personer i program med aktivitetsstöd (inskrivna på Arbetsförmedlingen).

Den registerbaserade arbetskraften används för att redovisa andelen arbetslösa i Arbetsförmedlingens verksamhetsstatistik. Samtliga uppgifter avser åldersgruppen 16-64 år.

10.3 Bilaga 3 Arbetslöshetens sammansättning

Inskrivna arbetslösa 16-64 år som andel av registerbaserad arbetskraft i respektive grupp, genomsnitt av kvartal 4 2017 och kvartal 1 2018, Jönköpings län

Kommun	Totalt 16-64 år	Kvinnor	Män	Unga 18-24 år	Äldre 55-64 år	Inrikes födda	Utrikes födda	Utbildning		
								Högst för- gymnasial	Gym- nasial	Efter- gymnasial
Aneby	5,5	5,3	5,6	9,1	3,5	2,6	29,4	14,6	3,6	4,5
Gnosjö	5,6	6,4	5,0	6,9	3,3	1,8	15,0	13,4	2,6	4,6
Mullsjö	4,9	4,8	4,9	6,9	4,0	3,5	15,8	10,7	3,7	4,2
Habo	2,9	2,8	3,0	6,8	2,3	1,9	16,0	8,2	2,4	1,9
Gislaved	7,3	7,9	6,8	10,9	4,9	2,7	22,3	17,0	4,4	6,5
Vaggeryd	4,5	4,9	4,2	7,8	3,6	2,2	14,6	12,2	3,2	3,1
Jönköping	5,4	5,3	5,5	6,0	4,8	2,7	17,8	17,8	4,3	3,5
Nässjö	9,5	9,5	9,5	12,0	6,1	3,5	35,1	29,3	5,3	6,9
Värnamo	5,8	6,0	5,7	8,5	4,3	2,4	17,2	15,8	4,0	4,0
Sävsjö	8,2	8,3	8,1	8,6	6,4	2,4	33,7	21,0	4,4	6,7
Vetlanda	6,5	6,8	6,3	8,7	4,9	2,9	27,0	17,8	4,1	5,5
Eksjö	7,4	5,9	8,7	10,8	3,6	2,4	35,7	23,8	4,3	6,3
Tranås	8,8	8,7	8,9	12,9	7,0	4,0	35,2	27,8	5,8	6,0
Länet	6,3	6,2	6,3	8,2	4,8	2,7	22,1	18,6	4,3	4,4
Riket	7,4	7,0	7,7	9,8	6,4	3,9	21,5	22,7	5,9	4,9

Fakta om prognosen

Arbetsmarknadsutsikterna för Jönköpings län är en del av Arbetsförmedlingens prognosarbete.

På vår webbplats arbetsformedlingen.se/prognoser kan du läsa mer om vårt prognosarbete. Där hittar du även arbetsmarknadsutsikter för alla län och för landet som helhet.

Om du är intresserad av mer information om framtidsutsikterna för ett speciellt yrke rekommenderar vi vår webbapplikation *Yrkeskompassen*. Se arbetsformedlingen.se/yrkeskompassen. Där beskriver vi jobbmöjligheterna på ett och fem års sikt för nära 200 yrken. Dessa yrken täcker tillsammans cirka 80 procent av arbetsmarknaden.

I rapporten *Var finns jobben?* presenteras en sammanfattning av yrkesprognoserna per yrkesområde på riksnivå. I broschyren *Jobbmöjligheter*, som publiceras länsvis, presenteras yrkesprognoser på regional nivå.

Nästa arbetsmarknadsprognos presenteras i december 2018.

Arbetsförmedlingen
113 99 Stockholm
Telefon 0771-60 00 00
www.arbetsformedlingen.se